

- આધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ ક્ષિતિજ ખોલતું ગુજરાતી માસિક છૂટક નકલ દ-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૨૫-૦૦ આજીવન ૨૫૧-૦૦ વિદેશમાં વાર્ષિક રૂ. ૩૦૦-૦૦ (વિમાનથી) આજીવન ૩૦૦૦-૦૦
- સંસ્થાપક : પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચે. ટ્રસ્ટ (રજી. અમદાવાદ).
 - તંત્રી-સંપાદક : શ્રી નારાયણ હ. જાની.
 - પ્રકાશન અને પ્રાપ્તિસ્થાન : 'અધ્યાત્મ' પ્લોટ નં. ૧૬૮૮ બી. સરદારનગર, ભાવનગર-૧. ફોન : ૨૫૬૫૮૧૧, ૨૫૬૦૬૪૯
 - ADHYATMA Email Address : adhyatma_editor@yahoo.co.in
 - You can know about Shree Mahatmaji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"
 - અધ્યાત્મના સહાયક સ્વજનો : ૧. ડો. બી. જે. જાગાણી, ૨. શ્રી ગોરધનભાઈ કલોલા અને ૩. શ્રી જ્યોત્સ્નાબેન ભરતકુમાર ત્રિવેદી.
 - તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક : નારાયણ હ. જાની.
 - મુદ્રણસ્થાન : રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ૫૩/૫૪ સી-૧, બોરડીગેટ, ભાવનગર-૧.

★ લેખકોને નિમંત્રણ ★

- અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
- લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે. બીજાં સામયિકોમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ લેખોની નકલો ન મોકલાવવા વિનંતી છે.

★ અધ્યાત્મ અંગે સૂચનો ★

- ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
- 'અધ્યાત્મ' જો આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશો.
- 'અધ્યાત્મ' દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી આપશે.
- પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
- 'અધ્યાત્મ' અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે.
- દર મહિનાની તા. ૧૦ સુધીમાં જે ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જશે, તેમને તા. ૧૭ મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

• You can know about Shree Mahatmaji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"

☆ અનુક્રમણિકા ☆

અભિનંદનનીય સહાય	તંત્રી	૩
ન મે ભક્ત પ્રણયતિ	યોગેશ્વરજી	૪
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી	૭
સભાન અમરતા	પ્રા. તરલા દેસાઈ	૧૪
સમંદરને પેલે પાર-(૭)	મા સર્વેશ્વરી	૨૦
પૂ. યોગેશ્વરજી રચિત		
પ્રકાશના પંથે ગ્રંથનું પ્રકાશન પર્વ	ડો. બી. જે. જાગાણી	૨૮
A Letter of Nidhi Bhakta of Panama	Nidhi Bhakta	૪૩
પનામાની બાલિકા નિધિનો પત્ર	તંત્રી	૪૫
શ્રી શ્રી મા શારદાદેવી		
સહુનાં મા-(૯)	પ્રો. અરુણિકા મનોજ દરૂ	૪૬
'પ્રકાશના પંથે'—સ્વરૂપ અને સિદ્ધિ	મનોજ દરૂ	૫૩

✽ પૂ. ગુરુદેવના જન્મદિનની ઉજવણી ✽

પ. પૂ. મહાત્મા યોગેશ્વરજીના પ્રાકટ્યદિન તા. ૧૫ મી ઓગસ્ટ નિમિત્તે અંબાજી ખાતેના સ્વર્ગારોહણ તીર્થમાં બે દિવસ, તા. ૧૫ અને ૧૬ ઓગસ્ટના રોજ સત્સંગનો ખાસ કાર્યક્રમ પ્રયોજવામાં આવ્યો છે. તેમાં શ્રી યોગેશ્વર પરિવારના સહુ સાધક ભાઈબહેનોને ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લેવા નિમંત્રણ છે .

—તંત્રી

✽ અભિનંદનીય સહાય ✽

વિદેશની ઘરતી ઉપર યુવાનીમાં ભગતરામ જેવું નિજાનંદે મસ્ત જીવન જીવનારને, આજ્ઞાંકિત, સમજી, મીત-ભાષી, શ્રદ્ધાળુ ગૃહદેવી મળ્યાં છે.

એ દંપતી શ્રી BHRના ગૃહસ્થા-શ્રમમાં દાનની ગુમગંગા પણ સતત વહેતી રહી છે.

અધ્યાત્મનો આ અંક એ એમની ગુમગંગાની જ એક ધારા છે. એ દંપતીનું પરમ મંગલ હો, ભજનથી ભવપાર હજો, એ પ્રાર્થના છે. આભાર.

—મા.

ન મે ભક્ત પ્રણયતિ

યોગેશ્વરજી

ભગવાન કૃષ્ણે ભગવદ્ગીતામાં ભક્તને માટે કેવી મોટી બહુમૂલ્ય બાંધધરી આપી દીધી? “કૌન્તેય પ્રતિજ્ઞાનીહિ ન મે ભક્તઃ પ્રણયતિ.” હે કુન્તીપુત્ર અર્જુન, તું સુચારુરૂપે નિશ્ચયાત્મક રીતે શંકા કુશંકા રહિત બનીને સમજી લે કે મારા ભક્તનો કદી પણ નાશ નથી થતો. ભગવાને એવા ઉદ્ગારો દ્વારા પોતાના શરણાગત શ્રદ્ધાભક્તિ ભરપૂર ભક્તને અસાધારણ અદ્ભુત અમોઘ અભયવચન આપ્યું છે.

ભગવાનના ભક્તનો કદી નાશ થતો નથી એટલે શું? એમ કહીને ભગવાન શું સૂચવવા માગે છે એ વિચારવા જેવું છે. ભક્તના જીવનમાં ધન, વૈભવ, ઐશ્વર્ય, પદ, પ્રતિષ્ઠા, પૂજા, સત્તા, સૌંદર્ય, યૌવન, બધું જ હોય, રિદ્ધિસિદ્ધિ પણ હોય, પરંતુ ભગવાનની ભક્તિ ના હોય તો ભક્તના જીવનમાં કશું જ નથી હોતું, ભક્તિ સિવાય ભક્તને પોતાનું જીવન અધૂરું લાગે છે. નીરસ અથવા નિરર્થક ભાસે છે. પરિમલ વિનાના પુષ્પનું, સલિલ સિવાયની સરિતાનું, ચાંદની વિનાના ચંદ્રનું, અને જ્યોતિ વગરના દીપકનું મૂલ્ય જેમ નહિવત્ હોય છે અથવા આત્મા વિનાના અંગની જેમ કશી વિસાત નથી હોતી, તેમ ભગવાનની પ્રીતિ વિના ભક્તના જીવનમાં શૂન્યાવકાશ સરજાય છે. ભક્તિવિના ભક્ત મૃતઃપ્રાય બની જાય છે.

ભગવાન કહે છે કે મારા ભક્તનો કદી પણ નાશ થતો નથી. એનો અર્થ એવો થયો કે ભક્ત જેનાથી વંચિત બનીને

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૫

મૃત:પ્રાય બની જાય છે તે ભગવદ્ભક્તિ કે પરમાત્મ પ્રીતિથી ભગવાન ભક્તના જીવનને સુસંપન્ન બનાવે છે. ભગવાન એને સદ્બુદ્ધિ અર્પે છે, બુદ્ધિયોગનું દાન કરે છે, એ બુદ્ધિયોગ કે સદ્-બુદ્ધિની મદદથી ભક્ત પરમાત્માને પોતાના જીવનનું પરમ પ્રાપ્તવ્ય સમજીને નિત્યનિરંતર અવનવા ઉત્સાહથી આગળ વધે છે.

કેટલાય સાધકો સંસારના વિનાશશીલ વિષયોની વાસનાથી પ્રેરાઈને એમાં આસક્તિ કરી બેસે છે ને જીવનના આધ્યાત્મિક વિકાસધ્યેયને ભૂલી જાય છે. વિષયોની મમતા, મોહવૃત્તિ, આસક્તિ જીવનના અધ:પતન કે વિનાશનું કારણ બને છે. પોતાના શરણાગત સાધક કે ભક્તના જીવનના સંરક્ષક બનીને ભગવાન એને જે પતિતપાવની સર્વસંતાપહારિણી સંકટનાશિની શાંતિપ્રદાયિની પ્રજ્ઞા સમર્પે છે તેને લીધે એ વિષયોની મોહવૃત્તિ કે આસક્તિમાંથી મુક્તિ મેળવે છે. એનું આત્મિક અધ:પતન અટકે છે. એ સર્વનાશની ઊંડી ગર્તામાં નથી ધકેલાતો. પોતાની અંદર રહેનારી આસુરી સંપત્તિનો અંત આણીને ક્રમે ક્રમે શનૈ: શનૈ: છતાં ચોક્કસપણે દૈવીસંપત્તિમાં સદ્ગુણો સદ્વિચારો, સદ્ભાવો, સત્કર્મોમાં પ્રતિષ્ઠા પામે છે.

ભગવાને ભગવદ્ગીતામાં એ પ્રકારની બાંધધરી કોને આપી છે તે પણ યાદ રાખવા જેવું છે : “ન મે ભક્ત પ્રણશ્યતિ” “મારો ભક્ત કદી નાશ નથી પામતો.” એવું જણાવીને સ્પષ્ટ રીતે સૂચવવામાં આવ્યું છે કે એ પ્રકારનું અભય વચન કેવળ ભક્તને માટે જ આપવામાં આવ્યું છે. ભક્તને માટે જ એવી ચોક્કસ બાંધધરી આપવામાં આવી છે. શરીર, મન, વચન, હૃદયથી પળે પળે પદે પદે સ્થળે સ્થળે જે ભગવાનને સમર્પિત બને છે, ભગવાનને માટે જ જીવે છે, ને

૬

અધ્યાત્મ

ભગવાનને જ ભજે છે, તે ભક્ત કહેવાય છે. ભગવાન સાથે એક થવાની ઝંખનાવાળો પવિત્ર પ્રેમમય જીવ.

બાળકની સંભાળ સ્વાભાવિક રીતે જ માતા રાખે છે. એમ જે સાધક ભક્ત શિશુસહજ સરળતા નિર્દોષતા શરણાગત-ભાવથી સંપન્ન બનીને પરાયણ બને છે, તેની સંભાળ પર-માત્મારૂપી માતા પોતે રાખે છે. એ એનો નાશ નોતરવા દેતી નથી. ભક્તને કેવળ સરળ તથા નિર્દોષ બનવાનો પ્રયત્ન કરતાં સાચા દિલથી સર્વભાવે એનું શરણ લેવું જોઈએ.

કામનાઓ, સ્પૃહાઓ, મમત્વ ને અહંકારની સંપૂર્ણ નિવૃત્તિ વિના કદી શાન્તિ મળી શકતી નથી. એટલે પ્રભુના નામસ્મરણ સાથે આ મહાદોષોની નિવૃત્તિ માટે પણ સાધકે જાગૃત થવાની જરૂર છે.

—યોગેશ્વરજી

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૯૮૨૪૭૦૪૦૯૭

દીપક સી. મહેતા

❖ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❖

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,
ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો

—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૨૭

જુલાઈ—૨૦૦૬

અંક ૧૦

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

તા. ૨૯-૧૧-૮૧ રવિવાર, માગસર સુદ ત્રીજ, વિ. સં.

૨૦૩૮, સ્થળ : કોરપસ કીસ્ટી, ટેક્સાસ રાજ્ય, અમેરિકા.

સવારે પૂ. શ્રી દરરોજની જેમ ઉઠી જાય છે. આજે તો રાત્રે પણ પૂ. શ્રી લગભગ ૧ થી ૨ ના ગાળામાં ઊઠ્યા ત્યારે સર્વેશ્વરીને કહ્યું, ‘આજે એક સંતદર્શન થયું એની વાત સવારે કહીશ.’ એટલે સવારે ઉઠતાંની સાથે જ પૂ. શ્રીએ એમને થયેલો અનુભવ સર્વેશ્વરીને કહી સંભળાવ્યો. પૂ. શ્રીએ એ દર્શનની ટૂંકનોંધ રાતે જ કરી લીધી હતી.

નિત્ય કર્મ શરૂ થઈ ગયું. સ્નાન બાદ હંમેશાં વ્યાયામ કરે છે. પછી મંત્રજપ બાદ લેખનકાર્ય શરૂ થાય છે. વચ્ચે દૂધ પી લેવાનું બને છે. લેખનકાર્ય પૂરું થતાં પૂ. શ્રી બહાર નીકળે છે.

આ સ્થળ દરિયા ઉપર છે. એકસો દસ (૧૧૦) માઈલના ઘેરાવામાં આવેલો આ ટાપુ છે. એના ઉપર આ મોટલ છે. એથી દરિયા કિનારે ૧૦ મિનિટ ગાડીમાં આંટો મારવામાં આવે છે.

આજે અગિયાર વાગ્યે મગ, ભાત, શીરાનું ભોજન બનાવવા સર્વેશ્વરી સામેના યજમાન પરિવારના સ્થાનમાં જાય છે. આજે ભોજન લીધા બાદ મુલાકાતની બેઠક શરૂ થાય છે.

પૂ. શ્રી આજે સૌ મુલાકાતીઓને સંતદર્શનના અનુભવની વાત કરતાં કહે છે : ‘ઘણી વાર સંતોના તે સ્વરૂપમાં એવી દર્શન આપવાની શક્તિ ન પણ હોય તો, પ્રભુ એ સ્વરૂપ ધારણ કરીને દર્શન આપે છે. આ સંત પણ મને ભેટ્યા. એક વાર રાજસ્થાનકોટામાં મારાં પ્રવચન ચાલતાં હતાં ત્યાં એક પ્રજ્ઞાયક્ષુ મહાત્મા મળ્યા. તે મને પ્રેમપૂર્વક ભેટ્યા ને મને અચાનક સખત તાવ શરૂ થયો. થવાકાળ તાવ આવ્યો પણ ઘણી વાર મીઠી નજર પણ એવું કરતી હોય છે.’ દર્શનની વાતથી સૌને આનંદ થયો.

શ્રી રમણભાઈ : તમને દર્શન થયાં તો આ ઓરડો પવિત્ર ગણાય ને!

પૂ. શ્રી : પવિત્ર છે એવું તો શી રીતે કહેવાય? જેમ ટ્રાન્સીસ્ટર ગમે તે સ્થાનમાં વગાડી શકાય. ઉકરડા પર પણ તે વાગે તેમ ભૂમિકા તૈયાર હોય તો દર્શન થાય. તેમાં સ્થાનનું ખાસ મહત્ત્વ નથી. હા, શરૂઆતમાં સાધકને સ્થાન મહત્ત્વનું લાગે. સિદ્ધ પુરુષો તો ગમે ત્યાં ચાલ્યા જાય, જ્યાં જ્યાં એને મદદની જરૂર જણાય ત્યાં ત્યાં તે આવે.

શ્રી રમણભાઈ : સિદ્ધ પુરુષો છે એમ તો માનવું જ પડે ને?

પૂ. શ્રી : જગતમાં કોઈ વસ્તુનો અભાવ નથી. સારું પણ

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૯

છે, ખરાબ પણ છે. સિદ્ધો પોતાની રીતે લીલાકાર્યો કરતા હોય છે. સાધના કરનારને મદદ કરે છે. મદદની જરૂર હોય તો કોઈને પણ મોકલે અથવા પોતે પણ જાય. જુઓને, અમારે યાત્રામાં દેવપ્રયાગમાં અકસ્માત થયો તો શીખ ડ્રાઈવરને પ્રભુએ મોકલી આપ્યો. તમે એ અકસ્માતની વિગતવાર વાત સંભળાવો.

એમ કહી સર્વેશ્વરીને તે વાત કહેવાનું સૂચન કર્યું. જેથી સર્વેશ્વરીએ એ વાત વિસ્તારથી કહી સંભળાવી. ત્યાર બાદ માતાજી ઉપરનું એક ગીત વાંચ્યું. સત્સંગ મુલાકાત પૂરી થઈ. પૂ. શ્રીએ આરામ કર્યો. વળી એક કલાક લેખન કાર્ય કર્યું. સર્વેશ્વરીએ ડાયરી લેખન કરી ત્રણ પત્રોનું લેખન કર્યું.

આજના સત્સંગમાં પૂ. શ્રીએ 'હે જગત્રાતા'નો અર્થ સમજાવ્યો. પ્રશ્નોત્તરીનો કાર્યક્રમ થયો જેમાં નીચેના પ્રશ્નોની ચર્ચા થઈ.

૧. તમે હિમાલય તપ કરવા ગયા તો કાંઈ મુશ્કેલી પડી?
૨. તમે ભગવાનના ક્યાં ક્યાં સ્વરૂપોનાં દર્શન કર્યા હતાં?
૩. ભગવાન સાથે કોઈ વાર વાતો થઈ હતી?
૪. ભગવાન શંકરના ગળે સાપ કેમ છે?
૫. કબીરનાં દર્શન મારે કરવાં છે તો થાય ખરાં?
૬. સર્વેશ્વરી, પોતાની ઉપર ગુરુકૃપા કેવી રીતે વરસી તેનો અનુભવ સંભળાવે.

પૂ. શ્રીએ પ્રશ્નોત્તરીમાં પોતાના હિમાલયકાલની વાતો કરી. ઈશ્વરદર્શનની વાતો કરી. કબીરનાં દર્શન કરવા કેવી સાધના કરવી જોઈએ તેની પણ વાતો થઈ. સત્સંગ પૂરો થયો. દૂધ, મમરા વગેરે લઈને પૂ. શ્રીએ આરામ કર્યો.

૧૦

અધ્યાત્મ

અમેરિકાનો આ છેડો ગણાય. અહીંથી મેક્સીકો નજીક છે. હજારો માઈલ દૂર આવવાનું બને છે. અહીંની મેક્સીકન પ્રજા ભારતીય જેવી જ લાગે છે. અહીંના એરપોર્ટ ઉપર પણ એવી ખુરશીઓ હોય છે જેની સાથે નાના કલર ટી.વી. ફીટ કરેલા હોય, જેથી તેમાં કલાકના અમુક પૈસા નાંખો એટલે ટી.વી. જોવાનું મળે. બારણાંઓ આપોઆપ ખુલી જાય જેથી સામાન ઉંચકનારને મુશ્કેલી ન પડે. ભૌતિક સુખસગવડો ઘણી છે. લોકોને પોતાની પણ ચિંતા હોતી નથી. અમુક ઉંમરના છોકરા છોકરી થાય એટલે ઘણીવાર માતાપિતા જ કહી દે કે તું તારો બોયફ્રેન્ડ કે ગર્લફ્રેન્ડ શોધીને એપાર્ટમેન્ટ લઈને રહેવા જા! અને એ રીતે વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાની આ પ્રજા ભારે હિમાયતી છે. પુત્ર કે પુત્રીને માબાપ મળવા આવે તો છોકરાઓ જ માબાપ માટે મોટલમાં રૂમ ભાડે રાખવા માટે રીઝર્વેશન કરાવે! એટલે માબાપ સાથે રહેવાનું જેમ પુત્રને ન ગમે તેમ પિતા પણ પુત્ર સાથે ભેગા રહેવા નથી ઈચ્છતા! અહીંનું સમાજ જીવન કેવું છે! સંયુક્ત કુટુંબની ભાવના જ જોવા ના મળે. કેવો દેશ છે!

હરિ: ઝું

તા. ૩૦-૧૧-૮૧ સોમવાર, માગસર સુદ ચોથ,
વિ. સં. ૨૦૩૮, સ્થળ : કોરપસ ક્રીસ્ટીથી લીટલ રોક
(આરકેનસાસ રાજ્ય), અમેરિકા.

કોરપસ ક્રીસ્ટીથી આજે આઠ વાગ્યે વિદાય લીધી. ત્રણ કલાકની ગાડીમાં મુસાફરી શરૂ થતાં પહેલાં યજમાન પત્ની શ્રીલક્ષ્મીબેને તિલક કરી આંખમાં આંસુ સાથે વિદાય આપી.

માર્ગમાં મંત્રજપ થયા, વળી થોડી વાતો થઈ, જેમાં કપૂરામાં બે ઈશ્વરભાઈની ઓળખ આપવા એક ઈશ્વરભાઈ

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૧૧

ઝાંબીયાવાળા, એ રીતે વાતો કરવી પડે. જેથી ઈશ્વરભાઈ કહેવા લાગ્યા કે મને છોટાભાઈ કહો. એ નામ કરતાં પૂ. શ્રીએ કહ્યું, ‘હું નવું નામ આપું?—પરમાર્થી.’ પરમને અર્થે જેનું જીવન છે, બીજાની સેવા માટે જેનું જીવન છે તે ‘પરમાર્થી’

સર્વેશ્વરીએ કહ્યું, ‘હવે આપણે ઘણી સરળતા રહેશે. ‘પર-માર્થી’ને હવે એક જ ઈશ્વરભાઈ રહ્યા. જેથી ‘ઝાંબીયાવાળા’ શબ્દ લગાડવો નહીં પડે. એ દષ્ટિએ ભગવાનજીભાઈનું નામ સારું છે.’

પૂ. શ્રીએ તરત જ કહ્યું, ‘એમને નામ બદલવું હોય તો હમણાં જ બદલી આપું.’ શ્રી ભગવાનભાઈએ સંમતિ આપી. જેથી પૂ. શ્રીએ કહ્યું, ‘ભાગ્યવાન. તમને ગમે કે ના ગમે. હવે અમે તો તમને ‘ભાગ્યવાન’ના નામથી જ ઓળખીશું.’

વચ્ચે ડીવાઈન નામનું શહેર આવ્યું. ત્યાં Country Coner Motel કન્ટ્રી કોર્નર મોટેલમાં થોડી વાર આરામ માટે રોકાવાનું બન્યું. યજમાન પત્ની શ્રી ઈન્દિરાબેને પૂ. શ્રી ને સર્વેશ્વરીનું ફૂલના ગુચ્છથી સ્વાગત કર્યું. ફરી પાછું આજે સુવાક્યો લખાવી લેવાનું કાર્ય કર્યું, વળી ભેટ પણ ધરી. પૂ. શ્રીએ દૂધ, ફળ લીધાં, સાથેના ભાઈબેનોએ ભોજન લીધું. ત્યાંથી વિદાય થઈ એરપોર્ટ ઉપર આવ્યા.

અમારી ટિકિટ અમેરિકન એરલાઈન્સની હતી. તે ટિકિટ સાન ફ્રાન્સીસકોથી ડલાસ, ડલાસથી અમરીલો, અમરીલોથી ડલાસ, ડલાસથી સાન એન્ટોનીયો, સાન એન્ટોનીયોથી ડલાસ અને ડલાસથી લોસ એંજલસની હતી. પણ એમાં સાન એન્ટોનીયોથી ડલાસ, ડલાસથી લીટલ રોક, લીટલરોકથી ડલાસ અને ડલાસથી લોસ એંજલસની ટેક્સાસ ઈન્ટરનેશનલ એર લાઈન્સની

૧૨

અધ્યાત્મ

ટિકિટ બદલાવવાની હતી. જેથી એરપોર્ટ પર ટિકિટ બદલાવવામાં ઘણો સમય ગયો. છતાં ૮૪૩ નંબરનું ડલાસ જતું પ્લેન ૧:૩૦ વાગ્યે હતું તેમાં ૧૨—એ, બી, સી, ડી નંબરની સીટ મળી ગઈ. ડલાસ ૨:૩૦ વાગ્યે બપોરે આવી ગયા.

અહીં સત્સંગની થોડી વાતો શરૂ થઈ. લોસ એંજલસથી નીકળ્યા ત્યારથી અત્યાર સુધી શું જોવા મળ્યું, શું અનુભવવા મળ્યું તેની વાત શ્રી ભગવાનજીભાઈને કહેવા પૂ. શ્રીએ સૂચના કરી. જેથી તેમણે બધી વાતો કહી સંભળાવી. ત્યાં તો ૫:૦૦ વાગ્યાનું વિમાન ઉપડવાની તૈયારી થઈ ગઈ. જેથી ૫૪૫ નંબરના વિમાનમાં ડલાસથી લીટલ રોક જવા બેઠા, અને એક કલાક બાદ લીટલ રોક આવી ગયા.

દસેક મિનિટમાં જ ઘરે આવી ગયા. પ્રથમ આરામ કર્યો. નવ વાગ્યે બેઠકના ઓરડામાં બેઠક શરૂ થઈ. આ ઘરમાં સાંજે દરરોજ આરતી બોલવાનો નિયમ છે. એટલે આરતી, દેવીની સ્તુતિ બોલવામાં આવી. તે પહેલાં પૂ. શ્રીનું ને સર્વેશ્વરીનું ચંદન તિલક કરી સ્વાગત થયું. પછી ‘પ્રેમથી પધારો પ્રભુ આંગણીયે મારા, યોગેશ્વરજી ગુરુદેવ અમારા’ ભજન ગવડાવ્યું. ત્યાર બાદ પ્રશ્નોત્તરી શરૂ થઈ. જેમાં નીચેના પ્રશ્નોની ચર્ચા થઈ.

૧. જ્યારે કોઈ નિર્ણય લેવાનો હોય ત્યારે મન સારું છે એમ જાણે છતાં, તેવો નિર્ણય લઈ શકતા નથી તો કેમ આવું થાય છે?

૨. મન ખૂબ ઉદ્વેગ અનુભવે તો શું કરવું?

૩. આત્મદર્શન થાય એવી ખબર કઈ રીતે પડે?

પ્રશ્નોની ચર્ચામાં ‘પ્રેમજી જ્યોતિ તારો દાખવી...’ આખાયે

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૧૩

ભજનની સમજૂતી પૂ. શ્રીએ આપી. છેવટે ૧૦ વાગ્યે રામ-કૃષ્ણદેવની સ્તુતિ ગાવામાં આવી. પછી પૂર્ણાહુતિ થઈ.

યજમાન પરિવારનાં શ્રીમણીબેને બે વાર સર્વેશ્વરીને કહ્યું, 'તમે સંતની સેવામાં જીવન જોડ્યું તે ઘણાં આનંદની વાત છે. આત્મકલ્યાણ થઈ જવાનું સારું'

પૂ. શ્રીએ એ સાંભળીને કહ્યું, 'તમારા દિલની એ મોટાઈ છે. તમારા ભોળા હૃદયમાં એ વાતથી આનંદ થાય છે તે સારી વાત છે.' હરિ: ૐ (ક્રમશઃ)

ઈચ્છાઓની સંપૂર્ણ નિવૃત્તિથી જ શાન્તિ મળે છે. અશાન્ત માણસ કદી સુખ પામી શકતો નથી.

—ગીતા

ઘર : ૨૪૮૦૪૨૮ ઓફિસ : ૨૩૬૦૩૭૬
મોબાઈલ : ૯૮૨૪૨૧૫૨૬૭

ખેતીની સિંચાઈ માટે વિશ્વસનીય એન્જીન

“સત્યવાન” તથા “ચંદન”

૬, ૮ તથા ૧૦ હો. પા.

—: બનાવનાર :—

❖ કનેરીયા એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ ❖

૧/W, ભક્તિનગર ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એસ્ટેટ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૨

૧૪

અધ્યાત્મ

સભાન અમરતા

પ્રા. તરલા દેસાઈ

અનુવાદકનું નિવેદન

ઈ. સ. ૨૦૦૩ ના એપ્રિલમાં કોલેજ વેકેશન દરમ્યાન પરમ પૂજ્ય 'મા' સર્વેશ્વરીએ રોજ શ્રી મહર્ષિ માટે 'એક દીવાની આરતી' ઉતારવાનો પ્રેમાનુરોધ એક રમણભક્તને કર્યો એના સુફલરૂપે પોલ બ્રન્ટન અને મુંગલા વેંકટરામૈયા સંપાદિત 'Conscious Immortality' (સભાન શાશ્વતી) પુસ્તકના ૪૬ પ્રકરણ-પ્રદીપો ગુજરાતી ભાષામાં અનૂદિત થયાં. એ પ્રદીપોને 'અધ્યાત્મ'ની અટારી પર ઝળહળાવવાની ભક્ત-હૃદયની ઈચ્છા પણ પરમ પૂજ્ય 'મા'એ પ્રેમપૂર્વક કબૂલ રાખી. 'અધ્યાત્મ'ના સુજ્ઞ તંત્રી મુરબ્બી શ્રી નારણકાકાએ શ્રી રમણ-શબ્દ પ્રસાદીને આ સામયિકના મૂળ પ્રણેતા પૂજ્ય શ્રી યોગે-શ્વરજીના શુભ સંકલ્પ સાથે જાણે સદૈ સમન્વિત કરી, એ પ્રસાદ 'અધ્યાત્મ'ના તત્ત્વપ્રેમી વાચકોને દર મહિને પ્રાપ્ત થાય એવી મંગલ યોજના વિનાવિલંબે આકારી પણ દીધી! એનાથી આ ભક્તહૃદય ધન્યતા અનુભવે છે.

પરમ પૂજ્ય 'મા' એક અધ્યાપકના સંભવિત વેકેશન-આલસ્યને હટાવી દઈ એનામાં કેવી શુભ-પુનિત ભાવના સંકાન્ત કરી દે છે કે, અનુવાદલેખન કેવળ ક્રિયાકાંડ ન બની રહેતાં સાધના બની જાય. અને સાથે-સાથે એ સાધનાયજ્ઞમાં હજારો વાચકોને શામિલ થવાનું સદ્ભાગ્ય અર્પી કેવી સહજતા-થી 'સર્વમંગલવલ્લિ' ઝળહળાવી દે છે! આવાં પરમ કલ્યાણમયી

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૧૫

‘મા’ને કોટિ કોટિ પ્રણામ પણ ઓછા પડે. હે ચૈતન્યસ્વરૂપા મા! આવી જ રીતે અમારાં આળસ, પ્રમાદ, જડતાને હરતાં રહી, આતમને અજવાળતાં રહેજો.

‘Conscious Immortality’ (સભાન અમરતા)

પુસ્તકનો પરિચય

પોલ બ્રન્ટન અને વેંકટરામૈયા સંપાદિત આ અંગ્રેજી પુસ્તકમાં ‘શ્રી રમણ મહર્ષિ સાથેના વાર્તાલાપો’નું સંકલન છે. દેશ-વિદેશમાંથી હજારો જિજ્ઞાસુઓ શ્રી રમણ મહર્ષિ પાસે આવતા અને એમની સમક્ષ પોતાની સાધના સમસ્યાઓ અધ્યાત્મ-પ્રશ્નો રજૂ કરતા. શ્રી મહર્ષિ બહુ સહજ, સરળ ભાષામાં એમની સાથે વિશદ વાર્તાલાપ કરતા. પ્રશ્ન પૂછનારની કક્ષા પ્રમાણે એને ઉત્તર પ્રાપ્ત થતા. આ પુસ્તકનો ગુજરાતી સારાનુવાદ ૪૬ પ્રકરણોમાં પરમ પૂજ્ય ‘મા’ના પ્રેમાનુગ્રહથી પ્રા. તરલા દેસાઈની કલમદ્વારા સંપન્ન થયો છે. જે આપ સર્વને સાદર.

પ્રકરણ-૧ : દૈનિક જીવન અંગે

[તમે જ તમારા બધા સુખનું મૂળ છો પછી એ સુખ કોઈ પણ પ્રકારનું હોય. સુખ બહિર્ગત વસ્તુઓ પર નિર્ભર નથી, એટલું જ નહિ, તમે એવું ધારી લો છો કે, કોઈ બાહ્ય પદાર્થે તમને સુખ આપ્યું છે તો તમારી એ ધારણા ભૂલભરેલી છે. ખરેખર થાય છે શું કે અનભિજ્ઞપણે એ પદાર્થ એકાદ ક્ષણ માટે તમને આત્માભિમુખ કરી, તમારા આત્મા સુધી તમને પાછો લઈ આવ્યો હોય છે, એમાંથી એ પદાર્થે સુખ ઊછીનું લઈને તમને ભેટ ધર્યું હોય છે. આમ સુખ તમારા માટે પડછાયો બનીને આવે છે. તો પછી આત્મા તરફ અભિમુખ થઈ સુખનો સીધો સાક્ષાત્કાર શા માટે ન કરવો?]

૧૬

અધ્યાત્મ

પ્રશ્નો :

પ્ર. અધ્યાત્મના અભ્યાસની પા પા પગલી કેવી રીતે ભરવી?

મ. સર્વપ્રથમ તો મનુષ્યે જાણી લેવું જોઈએ કે તે કેવળ શરીર નથી. તે શરીર તેમ જ બીજું બધું પણ છે. શરીર માત્ર એક અંશ છે એ સાધકે દઢ કરી લેવું જોઈએ. તેણે જડને ચેતનથી અલગ કરી જોવું જ રહ્યું, અને કેવળ ચૈતન્ય બની રહેવું રહ્યું. પછી જડ ચૈતન્યથી ભિન્ન નથી એ સમજી લેવું જોઈએ. આ વિવેક છે. આ પ્રારંભિક વિવેક છેક સુધી જળવાઈ રહેવો જોઈએ. એનું ફળ મોક્ષ છે.

પ્ર. જીવવાનો સર્વોત્તમ રસ્તો કયો છે?

મ. જ્ઞાની કોઈને આત્માથી અલગ ગણતો નથી. સર્વ આત્મામાં જ છે. સૃષ્ટિ તેમ જ સૃષ્ટિ પારનું સર્વ કાંઈ આત્મામાં જ મળે છે. વ્યક્તિની દૃષ્ટિ મુજબ દર્શન બદલાય છે.

પ્ર. દુન્યવી વ્યવહારમાં પ્રવૃત્ત હોઈએ ત્યારે મૌન કેવી રીતે શક્ય બને?

મ. જ્યારે પનિહારીઓ માથે બેડું લઈને ચાલે છે, ત્યારે સહેલીઓ સાથે વાતોમાં મગ્ન રહીને બેડાનું પાણી સલામત રાખી શકે છે. તેમ જ્યારે કોઈ સંત પ્રવૃત્તિરત હોય છે ત્યારે એ પ્રવૃત્તિઓ તેમની આત્મનિષ્ઠામાં ખલેલ પહોંચાડી શકતી નથી.

મનુષ્ય પોતાને કર્તા માની લે છે એ ભૂલ છે. કોઈ દિવ્ય શક્તિ સર્વ કાંઈ કરે છે અને મનુષ્યને કેવળ સાધન બનાવે છે. આ અવસ્થા જો સમજી લેવાય તો તે ઉપાધિમાંથી બચી જશે નહિતર તે તેના પર સવાર થઈ જશે. તમારું કાર્ય ફળની આશા વિના કરો. બસ આટલું જ તમારે કરવાનું છે.

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૧૭

પ્ર. નક્કર સત્ય સમજી ન શકનાર યુવાનો માટે કયા પ્રકારનું શિક્ષણ યોગ્ય ગણાય?

મ. યોગ્ય રીતે સમયે—સમયે તેમનું ધ્યાન સત્ય તરફ ખેંચાશે—આકર્ષાશે.

પ્ર. દુનિયા અજ્ઞાનમાં કેમ છે?

મ. દુનિયાને એની ફિકર કરવા દો. જો તમે શરીર છો તો દુનિયામાં બધું સ્થૂળ અને ભૌતિક દેખાશે. જો તમે ચૈતન્ય છો તો બધું જ ચૈતન્યરૂપ દેખાશે. અહંકારને શોધશો તો તે વિલુપ્ત થઈ જશે. જો તમે તપાસ કરશો તો અજ્ઞાનનું અસ્તિત્વ જણાશે નહિ. એ મન છે જે દુઃખ અને અંધાર અનુભવે છે. આત્માને જુઓ.

પ્ર. જો કોઈ આત્માને નિરંતર યાદ રાખે તો એનાં કાર્યો હંમેશાં ઔચિત્યપૂર્ણ જ રહે?

મ. એ એમ જ બને. પણ આવી વ્યક્તિને ઉચિત કે અનુચિત કાર્યો સાથે કંઈ લાગતું—વળગતું નથી. તેનાં કાર્યો ઈશ્વરનાં હોય છે અને તેથી હંમેશાં ઔચિત્યપૂર્ણ હોય છે.

પ્ર. પૂર્વ અને પશ્ચિમને નજીક લાવવાં ઉપયોગી છે?

મ. આવી ઘટનાઓ એની મેળે બન્યા કરશે. રાષ્ટ્રોના ભાવિને માર્ગદર્શન આપનારી શક્તિ છે. આવા પ્રશ્ન ત્યારે જ ઉદ્ભવશે જ્યારે તમે સત્ય સાથેનો નાતો ગુમાવ્યો હોય.

પ્ર. પશ્ચિમવાદીઓ માટે અંતર્મુખ થવું વધારે અઘરું છે?

મ. હા. તેઓ રાજસિક હોય છે. તેમની શક્તિ બહિર્મુખતા તરફ ઢળે છે. આપણે આત્માને ભૂલ્યાવિના અંદરથી શાન્ત થઈ જવું જોઈએ. પછી બાહ્ય રીતે આપણી પ્રવૃત્તિઓ આપણે ચલાવી

૧૮

અધ્યાત્મ

શકીશું. જે માણસ મંચ પર સ્ત્રીની ભૂમિકા ભજવતો હોય એ શું પોતે પુરુષ છે એવું ભૂલી જાય ખરો? એ જ રીતે આપણે જીવનની રંગભૂમિ પર આપણી ભૂમિકાઓ ભજવવી જોઈએ પણ એ ભૂમિકાઓ સાથે આપણે તાદાત્મ્ય સાધવું જોઈએ નહિ.

પશ્ચિમમાં જે ભૌતિક જીવનથી ત્રાસ્યા હશે તે જ અધ્યાત્મ-ને રસ્તે વળશે.

પ્ર. પૂર્વ અને પશ્ચિમમાં શો ફેર છે?

મ. બધાને એક જ લક્ષ્ય સુધી આવવું પડશે.

પ્ર. હું પાપી છું.

મ. તમારી જાત વિશે તમે એ રીતે કેમ વિચારો છો? તમને જેમાં શ્રદ્ધા છે એ ઈશ્વરને યોગ્ય રીતે જ તમારી બધી જવાબ-દારી સોંપી દીધી છે અને એ તેની સંભાળ લેશે જ.

★ મહર્ષિ પાસે કેટલાક ભક્તો આવી એકબીજાના વર્તન-ની ફરિયાદ કરવા લાગ્યા ત્યારે મહર્ષિએ કહ્યું :

‘તમે બીજાને સુધારવા આવ્યા છો કે જાતને સુધારવા?’

પ્ર. આ પવિત્ર વાતાવરણમાં અભ્યાસ સરળ છે પણ શહેરમાં એ મુશ્કેલ છે.

મ. જ્યારે તમે તમારા સાચા સ્વરૂપને જુઓ છો ત્યારે એ શું પવિત્ર વાતાવરણ નથી? શરીરને જે વિચારવું હોય તે વિચારવા દો. પણ તમારે આવું શા માટે વિચારવું પડે? જો કોઈ અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં રત રહેવા સિવાય તમે શાન્ત રહી શકો તો ઘણું સારું. એમ જો ન થઈ શકે તો શાન્ત રહેવાનું શું પ્રયોજન? તમારે પ્રવૃત્તિ રહેવું પડે તેમ હોય તો ય આત્માને પ્રતીત કરવાનો પ્રયત્ન ત્યજી ન દો.

પ્ર. મારે કેલાસ જવું છે.

મ. આવા સ્થળો નસીબમાં હોય તો જ જોઈ શકાય, નહિતર નહિ. પણ પ્રત્યેક સ્થળ જોયા પછી પણ ઘણાં સ્થળોની મુલાકાત રહી જવાની! આ ક્ષેત્રમાં નહિ તો બીજા ક્ષેત્રમાં! જે જાણ્યું અને જે જાણ્યા વિનાનું રહી ગયું એના અજ્ઞાનનો સમાવેશ જ્ઞાનમાં થાય છે. અને તે હંમેશાં મર્યાદિત હોય છે.

પ્ર. વિચાર માટે એકાંત જરૂરી છે?

મ. એકાંત તો સર્વત્ર છે. વ્યક્તિ હંમેશાં એકલી છે. આપણું કર્તવ્ય એ આપણી ભીતર પામવાનું છે, આપણાથી બહાર શોધવાનું નથી.

એકાંત મનમાં હોય છે. મનુષ્ય દુનિયાની વચ્ચેવચ્ચે હોય અને છતાં એકલતા જાળવી શકે. આવો મનુષ્ય એકાંતમાં છે. બીજા દૂર—સુદૂર જંગલમાં વસે અને મન પર અંકુશ રાખવા અસમર્થ હોય તો તે એકાંતમાં છે એમ નહિ કહી શકાય.

જેઓને ઈચ્છાનું વળગણ છે તેઓ જ્યાં પણ હોય એકાંત મેળવવા અસમર્થ છે, પણ જે અનાસક્ત છે તે હંમેશાં એકાંતમાં છે, પછી ભલેને તે કાર્યરત હોય! જ્યારે કાર્ય આસક્તિથી થાય છે ત્યારે એ વિઘ્ન કર્તા છે. એકાંત કેવળ જંગલમાં પ્રાપ્ત થતી વસ્તુ નથી. તે દુન્યવી પ્રવૃત્તિઓ વચ્ચે પણ સંભવી શકે.

સમંદરને પેલે પાર—(૭)

મા સર્વેશ્વરી

પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીની ન્યુઝીલેન્ડ અને ઓસ્ટ્રેલિયા યાત્રા—
કાર્થસ્ટયર્યથી ક્વીન્સ ટાઉન દિવસ—૩, તા. ૧૦—૫—૦૫

પ્રભાત પ્રગટે છે. શાંત વાતાવરણ છે. ધુમ્મસ છે. સ્નાન, ૧૧ પ્રણામ બાદ પાછા આ કાર્થસ્ટ યર્ય (ઈશુના મંદિર)ને પણ સલામી ભરવાનું યાત્રાના કાગળ ઉપર છપાયું હતું અને સાચે જ એ પ્રમાણે એ ધરતીને સલામી ભરી.

યાત્રાની ભક્ત મંડળી તો સવારે ૬:૩૦ વાગે અલ્પાહાર કરી લે છે. મંડળી પાસે એ અલ્પાહારનું વર્ણન સાંભળતાં લાગે છે કે કોઈ રજવાડાના બાદશાહી ભોજનની નાની આવૃત્તિ જેવો એ અલ્પાહાર નહીં, ફળાહાર પણ નહીં, પણ પૂર્ણાહાર લાગતો હતો.

સવારે સાડા છ વાગે ભરપેટ વાનગીઓના એ વિશાળ ટેબલ ઉપર શું શું હશે? વાંચો.

બે પ્રકારનાં દૂધ—રેગ્યુલર ફેટ ને લો ફેટ.

ત્રણ પ્રકારની બ્રેડ સફેદ, ઘઉંની, દ્રાક્ષવાળી.

ફળોમાં—સક્કર ટેટી, ગ્રે ફ્રૂટ, પાઈનેપલ, તડબૂચ, દ્રાક્ષ, એપલ, પોર, કેવીફ્રૂટ, પીચ.

ચાર પ્રકારના સીરીયલ—કોનપ્લેક્સ, રાઈસ, વીટામીક, નેચરલ સીરીયલ.

એક ગરમ બટાકાની વાનગી, કેળાં, દહીં ને કોપરાની.

એક વાનગી, સાદું દહીં, ફ્રૂટવાળું દહીં, પાન કેક.

ચા, કોફી, વળી ત્રણ જાતની જેલી, પીનટ બટર, ૪ પ્રકારના જ્યુસ—એપલ, પાઈનેપલ, ગ્રેફૂટ, ઓરેન્જ, (આ જ્યુસના ગ્લાસ નહીં સ્ટીલના મોટા પાત્રમાં નળથી જેને જેટલો ને જે જોઈએ તે જ્યુસ લેવાનો.)

જેને જેટલું જે ખાવું હોય તે ખાઈ શકે. આ તો પ્રભાતનો અલ્પાહાર ગણાય! બપોરનું લંચ તો બાકી, અને સાંજનું ડીનર પણ બાકી.

વિવિધ સ્વાદ, વિવિધ રુચિ, વિવિધ વ્યક્તિ, વિવિધ વાનગી. વિવિધ પચાવવાની શક્તિ.

બસમાં જેમ ટાંકી ફૂલ કરે પેટ્રોલથી, તે રીતે અહીં યાત્રીઓ પણ જાણે રણમેદાને સજ્જ. ભૂખની સામે જાણે વિવિધ શસ્ત્રોથી મોરચો.

‘મા’ને તો આ વર્ણનથી જ આશ્ચર્ય ને તૃપ્તિ. આજે ‘મા’ને તો નિર્જળાવ્રત હતું. એટલે સવારે સ્નાન ને ૧૧ પ્રણામનો અલ્પાહાર. ને મંત્રજપનો અલ્પાહાર. ૫૦ માળાનો ‘મા’એ તો પ્રારંભ કરી દીધો હતો.

આહાર તો ગણાય જ ને? પણ તે પ્રણામનો અને મંત્રજપનો. જેનાથી તન ને મનના આરોગ્યને ઘણી મોટી મદદ મળે.

નીચે બસ સમયસર આવી જ ગઈ હતી. સ્પે. બસ હતી. સૌ હાથ જોડી બસમાં ઊભા છે. ‘મા’ બસમાં આવી ગયાં છે.

‘મા’ વિચારે છે કે સૌને કાજુ—બદામનો પ્રસાદ આપીએ, પણ સૌ કહે છે ‘મા’ એની પણ જગ્યા નથી. બિચારું પેટ! પ્રસાદ માટે પણ લાચાર છે?

હે હરિ. આ ન્યુઝીલેન્ડની—વિદેશની ધરતી ઉપરની બાદ-શાહી સગવડોનો આછો પાતળો ચિતાર છે. આપણા ભારત

દેશના કેટલાયે પરિવારોને આમાંની એક પણ વાનગીનાં દર્શન પણ ના થાય. હે પ્રભુ! આપણા દેશને પણ સર્વોત્તમ સમૃદ્ધિ ને શાંતિ ધરોને!

બસમાં યાત્રાના આરંભે, બે બાવની, ૩ પ્રાર્થના ને ૧ માળા, આરતીનો આપણી ભક્તમંડળી નિત્ય નિયમ હવે પાળે છે. ભોજન પછી ભજન.

આજે આખાં માર્ગનું જે પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય હતું તેને જ માણવાનો કાર્યક્રમ હતો. સર્જનહારના અલૌકિક સૌંદર્યને માણતા માણતા સતત સર્જનહારનું સ્મરણ કરવાનો એટલે કે માણવાનો ને સ્મરવાનો કાર્યક્રમ હતો.

સ્વચ્છ, વિવિધરંગી જળપ્રવાહ જાણે તળાવોનો દેશ, હિમાચ્છાદિત પર્વતમાળા, પર્વતીય માર્ગ, વાહનવ્યવહાર નહીંવત્, નિરવ શાંતિ, પ્રકૃતિને માણવાનું જાણે આજે ઉજવાયું.

દ્રાક્ષની ખેતી ને ઠેર ઠેર ઘેટાંના ફાર્મ, હરણોનાં ફાર્મ, શાહમૃગોનાં ફાર્મ, ગાયોનાં ફાર્મ, ઘોડાનાં ફાર્મ જોવા મળે છે.

આઠ વાગે બસ ઊપડી. ૧૦ વાગે એક નાનકડા ફાર્મમાં ૧૫ મિનિટનો વિશ્રામ. ત્યાં દુકાન પણ હતી. સૌએ થોડી થોડી ખરીદી કરી. ‘મા’ માટે પણ સ્વેટર ને ટોપી લીધાં.

બાર વાગે લંચનો વિશ્રામ હતો. હરમીટ હોટલ. પહાડમાં એ જ રંગના છતવાળું વિશાળ મકાન જેમાં પ્રવાસીઓને વિશ્રામ માટે પણ મોટો હોલ ને તાપણુ (લાકડાની મોટી બે સળગતી ભઠ્ઠી—સગડી, ફાયરપ્લેસ)

વરસાદ હતો. માત્ર બસ પાર્કિંગ પ્લોટમાં એકલી મૂકવાની હતી. ફરજિયાત ‘મા’ પણ ઉતરે છે. પેલા પ્રવાસીઓના વિશ્રામની જગ્યા ઉપર પોણો કલાક બેઠાં બેઠાં જપ કરે છે.

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૨૩

યાત્રાની ભક્તમંડળી પાછી લંચ માટે તૈયાર છે. ભોજન મળે છે તો શા માટે પાછી પાની કરવી, એવી કોઈક સૂક્ષ્મ ગણત્રી મનમાં ચાલતી હશે તો જ, સૌ ભૂખને ન્યાય આપવા ફરી પાછા ટેબલ ઉપર ગોઠવાય છે.

છેક રાતે ડાયરીની નોંધ માટે ‘મા’ શ્રી નિર્મલદેવીને પૂછે છે, ‘અરે! તમારા લંચની વાનગી તો લખાવો.’ અને તે બેન વાનગી બોલે છે. ‘મા’ લખે છે.

બાફેલા ચણા, બાફેલી મકાઈ, કોબીજ, ફીજી, લાલ બાફેલા બીટ, લેટસ નામની ભાજી, કાકડી, ટામેટાં, ચટણી. સૂકો મેવો:—દ્રાક્ષ, કાજુ, શીંગદાણા, અખરોટ, બીસ્કીટ, બાફેલા બટાકાની વાનગી, બ્રાકલી, ગાજર, પીસ્તા ચીઝ સાથે, સૂપ, ચીપ્સ, મીક્સ ફળોની ડીશ—પાઈનેપલ, પેર, પીચ, ગ્રેફૂટ, ઓરેન્જ, કેવીફૂટ, જ્યુસ, સક્કરટેટી, અને જુદી જુદી જાતની કેઈક ને આઈસ્ક્રીમ.

આ આખીયે વાનગી શાકાહારી હતી.

વિવિધ વાનગીના રસથાળ આરોગી ફરીથી સૌ બસમાં બેઠા છે. આ સ્થળ ઉપર હીલેરી (એવરેસ્ટ વિજેતા)ની પ્રતિમા પણ જોવા મળે છે.

હીલેરી ન્યુઝીલેન્ડના છે. હજી જીવે છે. ૮૪ વર્ષના છે. ઓકલેન્ડમાં જ રહે છે. આપણી યાત્રાના સૂત્રધાર શ્રી હિમાંશુભાઈએ એ માહિતી આપી છે. તે સાંભળી ‘મા’ લખે છે—તેમને મળી શકાય તો પ્રયત્ન કરો.

કુદરતી સૌંદર્ય કે તસ્વીર લઈ શકાય તેવા કેટલાક પોઈન્ટ અહીં પણ હતા. ત્યાં સૌ ઉતરે છે. ફોટાઓ લે છે.

બસમાં શાસ્ત્રીય સંગીતની સીડી વાગી રહી છે. સીડી તો

૨૪

અધ્યાત્મ

ફરે છે. સીડી વાગતી નથી. એમાં જેમણે સંગીતના સાધનોના સૂર વહાવ્યા તે ધ્વનિને આ સીડી પ્રવાહિત કરી રહી છે.

બસના ચાલક ન્યુઝીલેન્ડના જ છે. સતત તેઓ માર્ગક ઉપરથી દરેક ગામની, દરેક વિસ્તારની રસપ્રદ માહિતી આપતા રહે છે. અંગ્રેજીમાં તે ભાઈ બોલે છે. તેનું ગુજરાતી શ્રી હિમાંશુભાઈ કરીને પાછા માર્ગકથી સંભળાવે છે.

બસ સારી છે, ચાલક સારા છે, સૂત્રધાર સારા છે, માર્ગ સારા છે, પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય પણ સારું છે. અને યાત્રીઓ પણ સારા જ છે.

સર્વત્ર શુભ, શુભ ને શુભ. યાત્રીઓનો આજે કોઈ ઘોંઘાટ કે વાતચીતનો ખળભળાટ નથી. સૌ યાત્રીઓ જે પાછળ બેઠા છે તે સૌ નિદ્રાદેવીની આરાધનામાં મગ્ન છે. એટલે બસમાં પણ જાણે સૌએ મૌન લીધું એવું લાગે.

‘મા’ની બીજા નંબરની સીટ હતી. સામેની આસપાસની સીટ ઉપર નિર્મલસુંદરી, ભારતીબેન, ને આગળની સીટ ઉપર સૂત્રધાર શ્રી હિમાંશુભાઈ તથા શ્રી વિનોદભાઈ બેઠા છે. તે જરા જાગ્રત છે. વીડિયો લે છે. બન્ને બેનો વચ્ચે વચ્ચે પ્રશ્નો પૂછતાં રહે છે. જાણે બસની યાત્રા મંડળીના આ ત્રણ પ્રતિનિધિઓ હતા. જે જાગ્રત રહીને, માણતા રહીને, પ્રશ્નો પૂછતાં રહીને, નોંધતા રહીને યાત્રા કરી રહ્યા હતા.

સાંજે ૭ વાગે ૬૧૦ કિ.મી.નું અંતર કાપીને બસ ક્વીન્સ ટાઉનમાં આવીને ઊભી છે.

ગઈકાલ જેવી જ વિશ્રામની જગ્યા છે. ૧૭ યાત્રીઓની ૧૭ બેગ પાછી ૧૭ હેન્ડબેગ ને નાના નાનાં પર્સ કે બે કોથળીઓ અલગ. જાણે નાનકડી જાન કે વણઝાર શ્રદ્ધાળુ ભજનમંડળી લાગે છે.

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૨૫

સાંજે માર્ગમાં બે બાવની, રાતની આરતી ને પ્રાર્થના સૌ સમૂહમાં કરી લે છે. અરે! વંદન કરું પણ સાંજે છ વાગે ગાઈ લે છે. જો કે આજે બસની મીઠી નિદ્રા પછી ગવાયું છે. અગાઉથી ગાઈ લીધું છે.

જાહેરાત તો થઈ. પોણો કલાકમાં ઈન્ડીઅન રેસ્ટોરન્ટમાં ડીનર માટે ૭-૩૦ વાગે બુકિંગ કરાવ્યું છે. માટે રૂમમાંથી પાછા ઉપર બસ માટે આવી જવાનું છે.

ત્રણવાર ભરપેટ ભોજન છે તો ત્રણવાર ભજન પણ ભરપેટ હોવું જોઈએ. અરે, ત્રણવારના ભરપેટ ભોજનને પચાવવા નવવાર ભજન હોવું જોઈએ.

પણ સવારે ૮ થી રાતે ૭ સતત ૧૧ કલાક બેસવાનો થાક સૌ અનુભવે છે. આ તો નવાં નવાં સ્થળો છે. તેને જોતાં જોતાં થાકનું વિસ્મરણ થાય છે. પણ સૌ થાક તો અનુભવે જ છે.

આજની ડીનર પણ શું હશે તે આપણે જેમણે એ રાત્રિ-ભોજનને ન્યાય આપ્યો છે તેવા જ ભક્ત પાસેથી જાણી લઈશું.

ક્વીન્સ ટાઉનના બજારમાં જ એ રેસ્ટોરન્ટ હતું. લીટલ ઈન્ડિયા એનું નામ. પંજાબી એના માલિક હતા. સ્ટાફમાં હિન્દીભાષી હતા. ગુજરાતી પણ હતા.

નાના (મેંદાની જાડી શેકેલી રોટલી), મગની દાળ, વટાણા-પનીરનું શાક, કોબીવટાણાનું શાક, ભાત, ભજ્યાં, ચટણી, પાપડ, અથાણું, સલાડ અને વેનીલા મેંગો આઈસ્ક્રીમ.

આ થાળીની વાનગી જેને જેટલી જોઈએ તેટલી મળે છે.

૧. વિદેશમાં પણ શુદ્ધ શાકાહારી રહેવાની પૂર્ણ સગવડ છે.

૨. ભૌતિક સમૃદ્ધિ કેવી છે?

૨૬

અધ્યાત્મ

૩. ભારતીય પ્રજા ક્યા ક્યા ક્ષેત્રે સાહસ કરતાં કરતાં ક્યાં ક્યાં વસી છે?

૪. લીટલ ઈન્ડિયા, તંદુર પેલેસ, રસોઈ, વગેરે નામ રેસ્ટોરન્ટના રાખવામાં આવે છે. ભારતનાં નામ ને તેનું સ્મરણ આ વિદેશની ધરતી ઉપર પણ હજી છે.

‘મા’ ૭:૩૦ વાગે ઉપર રૂમમાં આવી જાય છે. ૭:૩૦ થી ૧૦:૩૦ વિશ્રામ. પછી સ્નાન. પછી આજનો નિર્જળા પૂર્ણ થયો છે.

ઓરેન્જ જ્યુસ તાજા ફળોનો રસ સરોજબેન કાઢે છે. શીંગદાણા, ખજૂર ને પેર લઈને ‘મા’ વ્રત પૂર્ણ કરે છે.

આજે ૬૬૫ માળા થઈ છે. સંતોષ છે. યાત્રા સાથે હરિસ્મરણ પણ. બન્ને પલ્લાં સરખાં. ૬૩૦ કિ. મી.ની યાત્રા ને ૬૬૫ માળા. હે પ્રભુ, આભાર. પ્રણામ પ્રણામ પ્રણામ...

આજે પ્રથમ વિશ્રામ જે ફાર્મમાં હતો જ્યાં દુકાન હતી. પ્રાણીઓ હતાં, અરે! પક્ષીઓ પણ હતાં. બે પક્ષીઓ સુંદર હતાં. લાંબી તેની મોર જેવી શરીરની રચના હતી.

લાલ પક્ષીના મસ્તકે સોનેરી વાળ એવા સરસ રીતે ગૂંથેલા હતા જાણે હમણાં જ સ્નાન કરીને તે પોતે જ તૈયાર થયું હોય એવું લાગતું હતું.

લાલપક્ષી પાછું વૃક્ષ નીચે સંતાઈ જતું. તો યાત્રીઓ જાણે તેના દર્શન કરવા તલપાપડ થઈ ડોક ઊંચી નીચી કરી રહ્યા છે. ત્યાં પાછું તે બહાર આવે છે.

આ પક્ષીને ક્યાં ખબર છે કે આ બધા મારામાં રહેલી સુંદરતાને જોવા ટોળે મળ્યા છે. હું સર્વાંગસુંદર છું. એવું પણ ક્યાં જ્ઞાન છે એને?

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૨૭

સાચે જ પક્ષીના મસ્તકે સોનેરી વાળ હતા તે જાણે કોઈ ઋષિમુનિના મસ્તકે સુઘડ, સ્વચ્છ, જટાનું સ્મરણ કરાવતા હતા.

પ્રભુએ માનવને પણ એવો જ સર્વાંગસુંદર બનાવ્યો છે. પણ જીવ ભૂલી જાય છે. ધૂળમાં રગદોળાય છે. મારા આ સર્જન ઉપર શ્રી હરિના હસ્તાક્ષર છે, તે વાત જ ભૂલી જાય છે.

જો સર્જનહાર સતત યાદ રહે, તો જ તેના સર્જનની કિંમત સમજાય. ને આપણે કેવા સુંદર મૂળરૂપે છીએ તેનું પણ સ્મરણ રહે ને સુંદર જ રહેવાની જાગૃતિ વધે. સુંદર કર્મ, સુંદર વાણી, સુંદર દર્શનની જ ટેવ પડે.

વિવિધ ફાર્મ જોયાં. અરે! ઘોડાઓના ફાર્મમાં ઘોડાઓને કોટ પહેરાવેલા જોવા મળે.

ઠંડીથી રક્ષણ આપવાનો માનવતાભર્યો પ્રયત્ન જોવા મળે. પશુઓનીમાં પણ કોટ મળે એ પશુઓનું સદ્ભાગ્ય. કોઈક સત્કર્મોનું ફળ હશે.

આ વિદેશનું દર્શન છે. ‘મા’ ન્યુઝીલેન્ડ નામના દેશમાં યાત્રા કરી રહ્યાં છે. રાતે બે વાગ્યા છે. હવે પાછો વિશ્રામ જરૂરી છે, આવતી કાલની યાત્રા માટે.

હે પ્રભુ, પ્રણામ, પ્રણામ, પ્રણામ.

(ક્રમશઃ)

૨૮

અધ્યાત્મ

પૂ. યોગેશ્વરજી રચિત

પ્રકાશના પંથે ગ્રંથનું પ્રકાશન પર્વ

ડો. બી. જે. જાગણી

ભવ્ય ઉજવણી-૪

સ્વર્ગારોહણ તીર્થમાં શિયાળાની ઠંડી જામી છે. ભક્તો પણ પ્રકાશનપર્વના ઉત્સવમાં મસ્ત બન્યા છે. પૂ. મા પણ શરીરના થાકનો વિચાર કર્યા વિના સતત સંનિધિ ધરી રહ્યાં છે. પ્રવચનો, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો, અન્નદાન, વસ્ત્રદાન, બાળકોને કોઈને કોઈ પ્રેરણાદાનના કાર્યક્રમમાં પૂ. મા સતત વ્યસ્ત રહીને, પોતાનું ઐશ્વર્ય, ભક્તિ, પૂ. શ્રી પ્રત્યેની શરણાગતિ, અમૃતરસ ને અધ્યાત્મતત્ત્વ સહજ રીતે પ્રેમના માધ્યમથી સૌને પીરસી રહ્યાં છે. કાર્યક્રમ ભલે પ્રકાશના પંથે ગ્રંથના પ્રકાશન પર્વનો હોય, પણ પૂ. મા તો તે માધ્યમે સાધકો, ભક્તો, બાળકો, બહેનો, દાતાઓ, અભાવગ્રસ્તો પર મન મૂકીને સવારથી મોડી રાત્રી સુધી પ્રેમની ધારાએ વરસી રહ્યાં છે. આજે ચોથો દિવસ છે તા. ૨૭-૧૨-૨૦૦૫ નો તે પણ પૂ. માના પ્રેમનો ભક્તો માટે રસથાળ લઈને જ આવ્યો છે.

પ્રણામ સાથે પ્રભાતની વંદનાની બેઠકમાં પૂ. મા પધારે છે. સમૂહમાં હિન્દી ભજનોની કેસેટ પર સૌ પ્રણામ વંદના કરે છે. પૂ. મા પૂ. શ્રીના શ્રી ચરણે પ્રણામ પુષ્પો ધરે છે. ભક્તો પણ પૂ. મા ને પ્રભુના શ્રીચરણે પ્રણામ પુષ્પો સહજ રીતે ધરી દે છે. પ્રણામ પછી પૂ. મા વજાસનમાં થોડીવાર બેસે છે. ત્યારબાદ નિયમ પ્રમાણેની સ્વર્ગારોહણની પ્રભાતની પ્રાર્થનાઓ થાય છે.

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૨૯

પૂ. મા સ્લેટમાં લખે છે ‘પ્રભાતના સોનેરી સમયે આજે શ્રી નારાયણકાકાને સાંભળીયે.’ શ્રી નારાયણભાઈ જાની પૂ. મા અને પ્રભુને વંદન કરી પોતાના વક્તવ્યનો પ્રારંભ લાગણી અને ભક્તિ સભર આ શબ્દોથી કરે છે:—

મારા વ્હાલા ગુરુદેવ પ્રભુ અને પૂ. મા આજે આપના આ બાળકની વાણીમાં એવું ઓજસૂ અને ભાવ ધરો, જેવું પૂ. ઠાકુરે—શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસે તેમના શિષ્ય સ્વામી વિવેકાનંદની વાણીમાં ૧૮૯૩ ની અમેરિકાના શિકાગો ખાતેની દુનિયાના સર્વધર્મોની પરિષદમાં ભર્યું હતું. મારી પાસે તો તેમના જેવું સાધનાનું કોઈ બળ, ભક્તિ કે સમર્પણ નથી. છતાં આપના અનુગ્રહની જ એક અપેક્ષા છે. આ પ્રકાશન પર્વમાં જે વિદ્વાન વક્તાઓ છે, તેઓના જેવી કોઈ ડીગ્રી મારી પાસે નથી. તેમ જ હું નથી કોઈ પ્રભાવશાળી વક્તા. મારી લાયકાતમાં જે ગણો તે એક છે—પૂ. શ્રીની સાધનાના સાક્ષી બનવાનું સૌભાગ્ય છે, જે બીજાઓ પાસે નથી. એ નાતે જ આજે હું અહીં ઊભો થયો છું અને મારા વક્તવ્યનો વિષય છે— પૂ. યોગેશ્વરજીની સાધના.

ત્યારે ક્યાં ખબર હતી કે આને સાધના કહેવાય! તેઓનું આ દર્શન—ભવિષ્યમાં અમારી આધ્યાત્મિક સંપદ બની રહેશે અને આ બધી પ્રાર્થનાઓ, ઉત્કટતાઓ, આકંઠો, આંસુઓ પરમાત્માની પરમ શક્તિ—મા જગદંબાને બાધિત કરી વિવિધ દર્શનો ધરી—દુનિયાના શ્રેષ્ઠતમ સાધકોમાં તેમને અગ્રેસરનું સ્થાન અપાવશે? આજે હવે સમજાય છે કે કેવા લોકોત્તર મહાપુરુષના પ્રભુપ્રાપ્તિના પોકારોના છેક વિદ્યાર્થી અવસ્થાથી સાક્ષી બનવાનું એ અમારું સૌભાગ્ય હતું—જે ગમે તેટલી

૩૦

અધ્યાત્મ

સંપત્તિના ઢગલાથી પણ ખરીદી ના શકાય. અમારી લાયકાત કરતાં એમના અનુગ્રહે જ અમારે માટે આ કામ કર્યું છે.

પૂ. શ્રીની સાધના વિષે આગળ બોલતાં તેઓએ કહ્યું કે સાધનાના પ્રારંભકાળથી જ પૂ. શ્રીમાં એ સ્પષ્ટ સમજ હતી કે તેઓની સાધનાનું લક્ષ્ય શું છે અને તે શી રીતે હાંસલ થાય. આવી પ્રારંભકાળની સભાનતા બીજા સાધકોમાં બહુ ઓછી જોવા મળે છે, મા જગદંબાનું પ્રત્યક્ષ દર્શન જ નહિ, તેમનો સ્પર્શ, તેમની સાથે વાતચીત એટલું જ નહિ, પણ ઈચ્છું ત્યારે દર્શન. આ સાધનાત્મક લક્ષ્યાંકો ઉત્તરોત્તર વધતાં જ રહ્યાં અને છેવટે આ પૃથ્વીપર માનવદેહ ધારણ કરી પૂ. મા જગદંબા સ્વયં તેઓ સાથે રહે, તે લક્ષ્યાંક સિદ્ધ કરીને જ તેઓ જંખ્યા. કદી કોઈ સાધકને સ્ફુરી ના હોય તેવી આ વાતો છે જે બુદ્ધિવાદીઓને ભલે કલ્પનાના ગપગોળા જેવી લાગે, પરંતુ પ. પૂ. મા સર્વેશ્વરી પૂ. શ્રીની સાધનાનું અંતિમ ફળ છે, તે વાતનું પ્રતિપાદન પણ પૂ. શ્રી પોતાના હસ્તાશ્રમમાં લખેલ મા સર્વેશ્વરી એક પરિચય પુસ્તકમાં કરી ગયા છે.

અમારી આ આંખો પૂ. શ્રીની વિવિધ પ્રકારની ઉત્કટ સાધનાની સાક્ષી છે. તેઓના કઠોર ઉપવાસોનું આ શરીર સાક્ષી છે. નાસિકના ૩૩ દિવસના ઉપવાસો—જેમાં પૂ. શ્રી ૪૮ કલાકે એકવાર પાણી લેતા—તે વખતે કેવી યાતના થાય તે પણ પ્રત્યક્ષ જોયું છે. એક વાત સ્પષ્ટ કરી દઉં કે પરમશક્તિને પરાણે બાધિત કરવાનું આ કોઈ ત્રાગું કે બળજબરી ન હતું. આ બધા ઉપવાસો પોતાને મળતી આંતઃપ્રેરણા પ્રમાણે જ થતા—એથી ગમે તેવી શારીરિક પીડા વચ્ચે પણ એમની આંતરિક પ્રસન્નતાને કોઈ આંચ આવતી ના જણાતી. તેઓ

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૩૧

હંમેશ શાન્ત, પ્રસન્ન અને હળવા જણાતા. જો કે તે વખતે આ ના સમજાતું—પણ તે વખતે તે પ્રત્યક્ષ જ હતું એટલે અવિશ્વાસ કરવાનું કોઈ કારણ પણ ન હતું.

જગદંબાનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન અને પૂ. મા સર્વેશ્વરીના પ્રત્યક્ષ સહવાસ પછી પણ પૂ. શ્રીની સાધના કદી અટકી નહિ. પહેલાં તે સ્વાન્તઃ સુખાય હતી, તે પાછળથી ‘પરજન હિતાય’ બની રહી. એટલું જ નહિ પરંતુ એવું લાગે છે કે જાણે સાધનાની એ પરંપરાનો દંદુકડો (રેલી રેસની રમત)ની જેમ હવે પૂ. માને પકડાવતા ગયા છે, જેથી પૂ. મા પણ સાધનાક્ષેત્રે નવા નવા સોપાનો સર કરી—વિક્રમ સર્જતાં જ રહ્યાં છે. જેના આપણે સાક્ષી છીએ.

હવે પૂ. શ્રીએ સર્જેલ સાહિત્યની વાત કરું તો કહી શકું ખાસ કરી તેઓએ રચેલાં ગીતો, ભજનો, કાવ્યો કે અપદ્યગદ્ય રચનાઓ તે કેવળ સાહિત્ય ખાતર લખાયેલી રચનાઓ નથી, પરંતુ પોતાની સાધના દરમ્યાન અનુભવેલ ભાવો કે ઊર્મિઓનો ગીતો કે ભજનોમાં આવિષ્કાર છે. કહો કે આ બધાં પણ તેઓની સાધનાનો એક ભાગ જ નહિ, પરંતુ તેમના જીવનનો જ એક ભાગ—કદી જુદો ના પડી શકે તેવો ભાગ—બની રહ્યાં છે.

અંતમાં તેઓએ કહ્યું કે આપણે ખરેખર ભાગ્યશાળી છીએ કે આવા સમર્થ ગુરુદેવ પૂ. શ્રી ને પૂ. મા મળ્યાં. પૂ. માનાં એકે એક રૂંવે આપણા અનંત જન્મોના કુસંસ્કારોને કાપી નાંખવાની તાકાત છે. આપણા શરીરરૂપી બલ્બને સતત પ્રજ્વલિત કરી રહ્યાં છે. પ્રકાશના પંથે ગ્રંથની ઉજવણીદ્વારા એ ગ્રંથને ગરિમા પૂ. માએ આપી છે. આપણે ખરેખર ભાગ્યશાળી છીએ.

૩૨

અધ્યાત્મ

સમાપન કરતાં શ્રી નારાયણભાઈએ પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીની પદ્યાત્મક રચનાઓનો રસાસ્વાદ કરાવતી પંક્તિઓ ગાઈ હતી :
ધ્યાનમાં બેઠા હોવ અને એકાગ્રતા ન થતી હોય, આગળ ના વધાતું હોય તો ગાઓ:—

તમારાં તમે તો ઉઘાડો બારણાં,
અમારાં તમે તો ઉઘાડો બારણાં.
બારણાં ઉઘાડી અંદર આવી શકું ના,
આડા અનેક આગળા. તમારાં તમે તો○

● ● ●
એક માગું છું, બસ એક માગું છું,
કૃપાનું કિરણ બસ એક માગું છું.

● ● ●
જેણે તારો હાથ છે જાલ્યો, જેને તારો એક સહારો,
તેને તેને આંગળી પકડી દોર્યા વિના ચાલશે ના,
પ્રેમ કર્યા વિના ચાલશે ના.
ઠોકે ઠોકે રોજ સવારે બારણાં તોયે ના તું ઉઘાડે,
તેને તેને અંતર તારે, ગાન બનીને કો'ક સવારે,
જાગ્યા વિના ચાલશે ના,
પ્રેમ કર્યા વિના ચાલશે ના.

આ પંક્તિઓમાં પરમશક્તિ ઉપરની કેવી શ્રદ્ધા ટપકે છે!
તો જેને સાધક પોતાની સાધનાના ભાગ તરીકે ગાઈ શકે તે શબ્દો છે:—

સાંભળી મારો પોકાર, પ્રેમ કરી આવજો,
વિલંબ ત્યજી આવજો—સાંભળી મારો પોકાર.

● ● ●

સ્તુતિ મારી સાંભળી, ભાવ ઘણો માપજો,
ભરી ભરી મોટી મોટી ફાળ, પ્રેમે કરી આવજો.

જપ કે પ્રાર્થના કર્યા પછી આ ભજન ગાઓ, તે તમને પ્રભુ સાથે જોડી દેશે.

શ્રદ્ધા વધારવા માટે પ્રભુને જીવન સોંપી દો,
છે સારથિ પદ સોંપ્યું તમને, પછી ચિન્તા થાય જરાય નહિ.

આ બધી પંક્તિઓના ગાને શ્રોતાઓને ભાવવિભોર કરી દીધા. શ્રી નારાયણભાઈએ તેઓનું આખું વક્તવ્ય કશી લેખિત નોંધ વિના આપ્યું હતું. આ સાંભળી પૂ. મા પણ ખૂબ પ્રસન્ન થયાં.

પ્રવચનના પ્રભાવે ને આશીર્વાદનો ધોધ વરસાવવા પૂ. મા ઊભાં થઈને શ્રી નારાયણભાઈને વ્હાલ કરે છે ને સ્લેટમાં લખે છે. ‘ખૂબ સરસ રીતે વિષયને ન્યાય આપ્યો. આવી અનુભૂતિનો કળશ સૌને પ્રિય છે, રોજ બોલવું. આજે ખૂબ સરસ રીતે પૂ. શ્રીને વધાવ્યા.’

પૂ. મા હવે સમૂહમાં હળવી કસરતો કરે છે ને સૌને તે પ્રમાણે કરાવે છે. સવારની ઠંડી એ રીતે ઉડી જાય છે.

ડો. હિમાંશુ પાઠક (સુરત) શ્રી યોગેશ્વરજીની યોગસાધના ને પાતંજલ યોગદર્શન પર વક્તવ્ય આપે છે.

મહર્ષિ પતંજલિને આનંદ થતો હશે કે ૫૦૦૦ વર્ષ પછી કોઈ એક માણસ (પૂ. શ્રી) યોગસૂત્ર પ્રમાણે જીવ્યા. એક સૂત્ર એવું છે કે કલેશ, કર્મ અને કર્મનાં ફળરૂપ વાસના જેને નથી તે ઈશ્વર છે. આ સૂત્ર પૂ. શ્રીના જીવનની સાથે બરાબર બંધબેસતું છે. બે પગનો માણસ પણ આ સૂત્રના સહારે ઈશ્વર થઈ શકે.

યોગ: ચિત્તવૃત્તિનિરોધ:, પતંજલિનું આ સૂત્ર છે. વર્તમાન સમયમાં એનો ભાવાર્થ એમ કરું છું કે શુભ વિચારો, શુભ આચરો, શુભ પ્રતિક્રિયા કરો, શુભ વ્યવહાર કરો. (Think positive, Act positive, React positive and interact positive). પ્રકાશના પંથે ગ્રંથમાં વર્ણનો આવે છે કે પૂ. શ્રીને કેટલાય પ્રસંગોએ અપમાનિત થવું પડ્યું હોય. દેવકી-બાઈની ધર્મશાળામાં ગાળોની વર્ષા, મગર સ્વામિદ્વારા પોતાનો આશ્રમ ક્યો? તે અંગે અપમાનજનક શબ્દોનું ઉચ્ચારણ, અરવિંદ આશ્રમમાં રહેવાની ના વગેરેમાં પૂ. શ્રીએ આ સૂત્રનું સો ટકા પાલન કર્યું હોય તેમ જણાય છે ને સંપૂર્ણ સમતા રાખી છે.

સ તુ દીર્ઘકાલ નૈર્તર્ય સત્કારસેવિતો દૃઢભૂમિ:

દીર્ઘકાળ સુધી સતત સાધના કરવાથી પ્રભુપ્રાપ્તિ થાય. પૂ. શ્રીના ૧૯૪૨ થી ૧૯૬૦ સુધીના લાંબાગાળા સુધીનો કઠોર સાધનાનો પ્રયાસ, સાતત્ય ને અડગ શ્રદ્ધાનું વર્ણન પ્રકાશના પંથે ગ્રંથમાં વાંચીએ છીએ ત્યારે આ સૂત્ર એક લાઈફ લાઈનની જેમ જીવંત બને છે.

તીવ્ર સંવેગાનામ્ આસન્ન:—તીવ્ર ભાવ, આવેગ, પુરુષાર્થથી સાધના ઝડપથી ફળે છે. ૧૯૪૨—૧૯૬૦ સુધીની પૂ. શ્રીની સાધનામાં તીવ્રતા હતી. જગદંબાના દર્શનને સતત સંનિધિ ના મળે ત્યાં સુધી ખાવું, પીવું, ઉંઘવું બંધ. કેટલી તીવ્રતા! આ સૂત્ર પૂ. શ્રીના જીવનમાં ધબકતું જણાયું.

તપ: સ્વાધ્યાય ઈશ્વરપ્રણિધાનાનિ ક્રિયા યોગ:—ક્રિયાયોગને વ્યાખ્યાબદ્ધ કરતું આ સૂત્ર પૂ. શ્રીએ પચાવ્યું હતું. દરેક સૂત્ર પૂ. શ્રીના જીવનથી ઉજળાં થયાં છે.

આભારવશ થઈને હવે હિમાંશુભાઈ પ્રકાશના પંથે ગ્રંથ

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૩૫

વધુને વધુ વંચાય, વધુને વધુ ઘરોમાં પહોંચે તેવી ભાવાત્મક પ્રતિજ્ઞા કરાવી પ્રેરણા આપે છે. આ ગ્રંથ વિશ્વની પ્રત્યેક ભાષામાં છપાય, અરે, નોબેલ પારિતોષિક પ્રાપ્ત કરે તેવી ભાવના વ્યક્ત કરી આ ગ્રંથને યોગ્ય ગરિમા અર્પે છે.

ડો. શ્રી વર્ષાબેન જોષી

અમદાવાદની એલ ડી. આર્ટ્સ કોલેજના ઇન્ડોલોજી વિભાગના અધ્યાપિકા ડો. વર્ષાબેન જોષીએ ‘બ્રહ્મજ્ઞાની યોગેશ્વરજી’ વિષય પર પ્રવચન આપતાં જણાવ્યું કે :

બ્રહ્મજ્ઞાનના રાહી યોગેશ્વરજીના જીવનરૂપી પ્રભાતનું ઉદ્ઘાટન કરીએ. પૂ. શ્રીનો જન્મ મહેલોમાં નહીં પણ મહુલીમાં થયો. અંધકારનો અંત આણવા, અજ્ઞાન તિમિરને દૂર કરવા જ્યોતિ આપી. પૂ. શ્રીએ મા જગદંબાને જ ઈશ્વર ગણી, ઈશ્વર પર શ્રદ્ધા રાખી એકલે હાથે અધ્યાત્મ માર્ગનો પ્રવાસ ખેડ્યો અને બ્રહ્મ પ્રાપ્તિ કરી. હિમાલયમાં વસ્યા, અલૌકિક અનુભવો થયા. આ અનુભવો શ્રદ્ધા, ભક્તિ, તપ, પ્રાર્થના ને વિવેકના સાધનથી મળ્યા.

પ્રકાશના પંથે ગ્રંથ બ્રહ્મપ્રાપ્તિનો રાહ બતાવે છે. સંત-પરંપરાનો આધ્યાત્મિક દસ્તાવેજ છે. આ ગ્રંથે ને પૂ. શ્રીના જીવને હિમાલયનું ગૌરવ વધાર્યું છે. પૂ. શ્રીને રોજનીશી લખવાની ટેવ હતી એટલે પ્રકાશના પંથે ગ્રંથની ભેટ મળી. આ ગ્રંથે વિવિધ સાધનાનો માર્ગ બતાવ્યો છે. બ્રહ્મપ્રાપ્તિ પછી પ્રભુમાં વિલિન નહીં થવા ઈચ્છતા પૂ. શ્રી સમય સમય પર લોકસંગ્રહ-લોકકલ્યાણ માટે કારક અવતાર ધારણ કરવા ઈચ્છતા હતા. કેવળ પ્રાર્થનાના બળે જીવન તરી શકાય તે વાતને સિદ્ધ કરી છે. ૧૯૪૨ થી ૧૯૬૦ દરમિયાન સાધના

૩૬

અધ્યાત્મ

કાળમાં ભારતની દશા અને દેશને માર્ગદર્શન મળે. અરે! સમગ્ર માનવ જાતને માર્ગદર્શન મળે તેવી પ્રાર્થના—તેવા પ્રયાસો આંતરજગતમાં તેઓએ કર્યા છે, જે વાત તેઓશ્રીને પરંપરાગત બીજા સંતોથી જુદા તારવે છે.

પૂ. શ્રીનો સંકલ્પ, મનોબળ ને સમતા અજોડ હતાં. ઉપવાસ, મૌન એકાંત, નામજપ, ધૈર્ય, તિતિક્ષા, નિર્ભયતા, ભક્તિ, શ્રદ્ધા, સંયમદ્વારા આત્મસ્વરૂપમાં સ્થિર થયા. જગદંબાની સતત સંનિધિ મેળવીને સમગ્ર માનવજાતની ચેતના જાગૃત કરવા પ્રયાસો કર્યા. માનવીય મૂલ્યો પ્રથાપિત કર્યા. આજના યુગને અનુરૂપ સાધના ને સમજ આપી.

અગ્ન અને વસ્ત્ર વિતરણ

હવે ૧૦૮ વિધવા બહેનોને દાન અપાય છે. કૃષિ બીજ ને ખાતર સરસ્વતીબેન જાની તરફથી રાજુભાઈ, અજયભાઈ, નારાયણભાઈ, પ્રગતિબેન, ઉર્વશીબેન, સુકૃતિ, જ્યોત્સનાબેન ને મૈત્રેયીદ્વારા અપાય છે. સાડી—નમનકુમાર ભક્ત તરફથી મીરાં, સરોજબેન, બચુભાઈદ્વારા અપાય છે. ધાબળા સુશીલાબેન ભક્ત આપે છે. શેતરંજી ને ટુવાલ શ્રી વલ્લભભાઈ જાવિયા આપે છે. કથરોટનું દાન પંકજભાઈ પરમાર્થી તરફથી હેમાલી ને ઉજવલા આપે છે. શકુબેન, રંજનબેન (કેનેડા) આશાબેન ભક્ત દરેક બહેનને રોકડ રકમ આપે છે. પ્રસાદ કલ્પુ ને આશિષ આપે છે. બહેનોને સાડી ને ધાબળો ઓઢાડાય છે, દાનથી છલકતી કથરોટ સુપાત્રો લઈને સંકીર્તનના સથવારે વિદાય થાય છે. દાનીઓ સૌ બેનોને પ્રેમપૂર્વક વંદન કરે છે. પૂ. મા દાન કેમ અપાય તે શીખવે છે.

ડો. શાન્તિકુમાર પંડ્યા

હવે ડો. શાન્તિકુમાર પંડ્યા 'યોગેશ્વરજીની શક્તિ આરાધના' વિષય પર પ્રવચન આપે છે. પ્રવચનનો સાર આ રહ્યો.

પ્રકાશના પંથેની કથા શક્તિ આરાધનાનો તલસાટ સમી છે. શક્તિ આરાધનાનું શાસ્ત્ર છે. પૂ. શ્રીએ આ ગ્રંથ નિજાનંદ માટે, યોગારૂઢ થવા માટે લખ્યો છે. રોયલ્ટી માટે નહિ. યોગારૂઢ થનારે જપ, ઉપદેશ ગ્રહણ, પ્રાર્થના, ઉપવાસ, ધ્યાન, સંકીર્તન, વગેરે કર્મો કરવાં પડે. પૂ. શ્રીએ આ કર્મો કર્યાં. યોગારૂઢ થનાર શા માટે કર્મો કરે છે? અન્યોને શાંતિ આપવા ને ઉપયોગી થવા, પ્રથમદર્શન કરવા કર્મો કરે છે. પૂ. શ્રી શક્તિ ઉપાસનાથી સમર્થ થયા છે. ઉપાસનામાં ઉપાસ્ય પરમેશ્વર માટે જ્ઞાન, કર્મ, ભક્તિ આવે છે. કર્મથી પવિત્ર થવાય છે. પછી જ્ઞાન થાય છે. ઉપાસના અહેતુકી ભક્તિ તરફ લઈ જાય છે. યોગેશ્વરજીનો સ્થિરભાવ વૈરાગ્ય છે. મા જગદંબા તરફ ભક્તિ છે. જ્ઞાન અને ભક્તિના કિનારા વચ્ચે પૂ. શ્રીની જીવન સરિતા વહી છે.

પ્રકૃતિના વિવિધ રૂપોમાં માનાં દર્શન કરવા તે પૂ. શ્રી માટે સહજ હતું. ઉષામાં કુમારિકા ભાવે માતાને જોવી, કરુણા અનુભવવી. સમુદ્રના મોજામાં માનો આશ્લેષ અનુભવવો, ઊશિફું એટલે જાણે માનો ખોળો. પૂ. શ્રીનો આ 'મા' ભાવ જીવનમાં અખંડ હતો.

તપશ્ચર્યાથી કંઈ પણ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે એ પૂ. શ્રીએ પોતાના જીવનદ્વારા સિદ્ધ કરી બતાવ્યું છે. મા જગદંબાએ જ 'યોગેશ્વર' નામ તેઓને આપ્યું છે. તે કેવી વિશેષતા છે!

ત્રણેય વક્તાઓનું પુસ્તકો, રોકડ રકમ ને પૂ. શ્રીના મોમેન્ટોથી પૂ. મા સન્માન કરે છે.

ડો. અરુણાબેન ઠાકર

બપોરની બેઠકમાં ડો. અરુણાબેન ઠાકર "મહાત્મા યોગેશ્વરજીની સાહિત્ય સેવા" વિષય પર પ્રવચન કરે છે. પ્રવચનનો સાર ભાગ આ મુજબ છે.

સાહિત્યને સાધના બનાવનારા લેખકો બહુ ઓછા હોય છે. મહાત્મા ગાંધીજીની જેમ 'મારું સાહિત્ય ને જીવન એ જ મારો સંદેશ' ઉક્તિ સાર્થક થાય છે. જીવન જ સાહિત્યિક અભિવ્યક્તિ સમાન હતું. પૂ. શ્રીની સાહિત્ય સાધનાથી ગુજરાતી સાહિત્ય સદ્ગર બન્યું છે. પૂ. શ્રી રોજ ત્રણ કલાક લોકસંગ્રહાર્થે લખતા.

પૂ. શ્રીના જીવનમાં આધ્યાત્મિક સાધના અને સાહિત્ય-સર્જન એકબીજાને પૂરક-પોષક ને સંવાદી હતાં. ૧૨-૧૩ વર્ષની નાની વયે જ હસ્તલિખિત માસિક બહાર પાડ્યું હતું એ રસ ને રુચિ એ આપણા હાથમાં 'પ્રકાશના પંથે' ગ્રંથ આપ્યો છે. પૂ. શ્રી ૧૪ વર્ષની ઉંમરે સ્વયં સ્ફૂરણાથી કવિતા લખતા. તેઓ સાહજિક કવિ હતા. તેઓનાં ગદ્ય કાવ્યો ભાવપ્રધાન છે, વિચારપ્રધાન છે.

સાહિત્યદ્વારા જીવનને આગવી રીતે વ્યક્ત કરવાનો પ્રયાસ તેઓએ કર્યો છે. મનોરંજનને ખાતર ભાગ્યે જ કંઈક લખ્યું છે.

બ્રહ્મસૂત્ર, નારદભક્તિસૂત્ર, હિમાલય અમારો, (કાવ્યો) હિમાલયના પત્રો, તર્પણ (કાવ્ય) વગેરે પરથી જણાય કે પૂ. શ્રી જીવનલક્ષી સાહિત્યકાર છે. નવલકથા કરતાં ચિંતનાત્મક સાહિત્યને વધારે પસંદ કર્યું છે. સાહિત્ય સર્જનનું લક્ષ્ય માનવ-જીવન દર્શન છે. આપણે ત્યાં લેખકો એવું માને છે કે સાહિત્ય

કેવળ સાહિત્યને ખાતર લખાય પણ પૂ. શ્રીનું સાહિત્ય આત્મા-નંદ, સમાજના અભ્યુત્થાન ને જીવન ઘડતર માટે લખાયું છે, સમાજના બધા જ વર્ગો સમજી શકે તેવું સરળ અને સહજ-શૈલીમાં લખાયું છે તેથી તે લોકભોગ્ય બન્યું છે.

યોગદર્શન, ગીતાદર્શન, રામાયણ, મહાભારત, ઉપનિષદ્-નું અમૃત, ગાંધી ગૌરવ, વગેરે ગ્રંથોમાં ઉત્તમ સાહિત્યનો રણકાર છે. ગાંધીગૌરવને મહાકાવ્ય બનાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. અનંત સૂર, હુલવાડી વગેરે પર ગીતાંજલિ કાવ્યનો પ્રભાવ જણાય છે. ભાવિક સામાન્ય માનવો માટે સરલગીતા, શિવમહિમ્ન સ્તોત્ર, વિષ્ણુસહસ્રનામ, ચંડીપાઠ વગેરે લખ્યા છે, તો સંતસમાગમ, સત્સંગ, ઈશ્વરદર્શન, ધર્મનો મર્મ, વગેરેમાં માનવને મૂંઝવતા પ્રશ્નોના જવાબો છે. પૂ. શ્રીની ભાષા, સરળ, શિષ્ટ, સંસ્કારી ને મધુર છે. પૂ. શ્રીની કલમ અદૃષ્ટ શક્તિ-પરમશક્તિથી ચાલતી જણાય છે. તેઓ એક સંત ઉપરાંત બહુમુખી પ્રતિભા ધરાવતા સર્જક ને જીવન શોધક પણ છે. તેઓ વ્યવસાયી લેખક નથી, પણ યોગી, સાધક, પરિ-પ્રાજક હતા. નીતિમર્યાદાની પાળ કદી ક્યાંય ઓળંગતા નથી. મૂલ્યનિષ્ઠ, સત્યનિષ્ઠ સાહિત્યકાર છે. આ સાહિત્યના વાંચનથી શુદ્ધ-બુદ્ધ વાચકથી બન્યા વગર રહી શકાતું નથી. તેઓ શ્રી પ્રકૃતિ, પરમ સંસ્કૃતિ, દિવ્ય પ્રેમ, સૌંદર્યના ચાહક ને પ્રશંસક છે. આપણા સાહિત્યકારો પૂ. શ્રીના પ્રાણવાન સાહિત્ય પર દૃષ્ટિ કરશે તો તેમને સનાતન સાહિત્યના સર્જક એવા યોગે-શ્વરજીના દર્શન થશે.

ડો. પ્રચેતા પંડ્યા

ડો. પ્રચેતાબેન પંડ્યાએ યોગેશ્વરજીની પ્રાર્થનાઓ પર વક્તવ્ય આપ્યું. સારભાગ આ મુજબ છે.

ગૃહપતિ બીમાર પડ્યા. સામુહિક પ્રાર્થના કરાવી. નાના બાળકોની પ્રાર્થના પ્રભુએ સાંભળી. ગૃહપતિ સાજા થયા. આ પ્રાર્થનાનું બીજ વટવૃક્ષ બનીને જગદંબાની સતત સન્નિધિની પ્રાર્થના થઈ ને પૂ. શ્રી જગદંબા સ્વરૂપ બન્યા.

પરમશક્તિ-પરમાત્મા, પૂર્ણતા, ઈશ્વર, જગદંબા, પર્યાયો છે. એની પ્રાપ્તિ સાક્ષાત્કાર માત્ર ને માત્ર પ્રાર્થનાના સાધનાના બળવડે પૂ. શ્રીએ કરી ને સાબિત કર્યું કે પ્રાર્થના એ જ સાધના છે. તે વિષે ગ્રંથ પણ લખ્યો.

સમાધિનો અનુભવ, અજ્ઞાત વાણીનું શ્રવણ, ગંગાજીની આરતીનું દિવ્ય શ્રવણ, મનની ઉચ્ચ અવસ્થામાં મંત્રશ્રવણ, પ્રભુનો સમાધિમાં સંસ્પર્શ, ખેયરી મુદ્રાની સિદ્ધિ, જગદંબાનું પ્રત્યક્ષ દર્શન, મા શારદામણિની સાથે વાર્તાલાપ, રમણ મહર્ષિનું સમાધિમાં દર્શન ને વાર્તાલાપ, ગાંધીજીનું દેહાતીત અવસ્થામાં દર્શન, વાર્તાલાપ, પોતાના પૂર્વજન્મોની માહિતી, ભગવાન રામ, કૃષ્ણ, રામકૃષ્ણદેવ, શંકરભગવાનનું દર્શન, અવકાશગમન, પોતાના સેવક સાથી ચંપકભાઈને થયેલો ક્ષયરોગ ને પ્રાર્થનાના સાધનથી સુરક્ષિત થયેલું આરોગ્ય, જગદંબાથી સતત સન્નિધિની ઈચ્છા ને પૂર્તિ એ બધું પ્રાર્થનાના સાધનથી જ શક્ય બન્યું છે.

‘પ્રકાશના પંથે’ ગ્રંથને પ્રાર્થનાદ્વારા પ્રભુપ્રાપ્તિનો ગ્રંથ પણ કહી શકાય એવી વિશ્લેષણાત્મક શૈલીમાં પ્રચેતાબેને મનનીય વક્તવ્ય આપ્યું.

ડો. અરુણિકાબેન દરૂ

હવે સાંજ પડી છે. ઠંડી લહરો આવે છે. જ્ઞાનના અગાધ સમુદ્રમાં સૌ પ્રવચનની હોડીમાં તરે છે. આખા દિવસમાં

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૪૧

જ્ઞાનસાગરમાંથી કેવાં કેવાં મોતીડાં મળ્યાં તેનો સાર, સમીક્ષા-રૂપે ડો. અરુણિકાબેન દરુ સરળભાષામાં, માર્મિક રીતે ને પ્રવચન-કારની વિશેષતાને ધ્યાનમાં રાખી, રજૂ કરે છે. પૂ. મા વક્તાઓને અગાઉના વક્તાઓને અપાયા મુજબની ભેટ આપે છે.

શ્રી પ્રગતિબેન જાની

‘પ્રકાશના પંથે’ ગ્રંથના પ્રકાશનમાં પ્રગતિબેન જાનીની સેવાઓને પૂ. મા ભેટ આપીને બિરદાવે છે ને સ્લેટદ્વારા પ્રેરણાના પીયૂષ રેડાય છે, ભક્તો ‘મંગલ વરસે’નું દર્શન કરે છે.

‘પ્રકાશના પંથે’ ગ્રંથ આપણા હાથમાં આવી ગયો. એની પાછળ પૂ. શ્રીનો તો પરિશ્રમ છે જ પણ ૨૦૦૫ માં પ્રકાશિત કરવામાં જે બેનનો ભક્તિભાવભર્યો પ્રયત્ન ને શ્રદ્ધાભર્યો પરિશ્રમ છે તે બેનનું કાર્ય પણ આપણે વધાવવું જ જોઈએ. ઘરનાં જ છે. તેને હારતોરા કે સન્માનની જરૂર નથી છતાં આપણી ફરજ છે તો શ્રી પ્રગતિબેન જાની ઊભાં થાય ને પ્રકાશના પંથેનો પરિશ્રમનો—૨૦૦૫ નો પુરસ્કાર પ્રસાદ સ્વીકારવા ઉપર આવે. પૂ. માની સૂચનાથી પ્રગતિબેન મંડપની ત્રણ પ્રદક્ષિણા પણ કરે છે.

પૂ. મા નાનકડી નિત્યાનો જન્મ દિવસ—જન્મ દિવસનું ગીત ગવડાવી ઉજવે છે. નિત્યા પ્રસાદ ઉંચકી ના શકે તેટલો પૂ. મા આપે છે. ગમે તે ઉંમરનો જીવ અહીં પૂ. માની પ્રેરણા પ્રસાદી પામ્યા વગર રહેતો નથી.

આખા દિવસના જ્ઞાનનાં પ્રવચનો માટે પૂ. મા લખે છે “આજે ખરેખર સૌની કસોટી હતી. લાડવા પર લાડવા. એકાદશી હતી છતાં શ્રી રાજુભાઈનું આ સ્વપ્નું હતું ને પ્રગતિબેનનો પ્રભુની પાલામિન્ટમાં મોટો ટેકો હતો એટલે આ

૪૨

અધ્યાત્મ

જ્ઞાન પર્વ સ્વર્ગારોહણને આંગણે પ્રથમ વખત જ ઉજવાણું. બીજા જ્ઞાનસત્રે આપણે મધરાત સુધીની શ્રવણભક્તિ માટે સક્ષમ બની જઈએ. પ્રકાશપંથને વિવિધ દિશાએથી, સર્ચ-લાઈટથી આપણને જગાડવા આ બધા પધાર્યા છે. તો જાગીશું, થોડું ઘણું તો પણ પૂરતું છે.” સાંજની બેઠક અહીં પૂર્ણ થાય છે. પૂ. મા સતત શ્રમ લઈને સંનિધિ ધરી રહ્યાં છે.

આજે એકાદશી છે એટલે સૌ ભક્તોને દૂધ, કેળાં, હલવો ને મગફળીનો આહાર સાંજના ભોજનમાં મળે છે. રાત્રિની બેઠકમાં આરાસુરી કન્યા વિદ્યાલયની બેનો ને બાળકો દિપીકા-બેન શિક્ષિકાનાં સાંસ્કૃતિક માર્ગદર્શન હેઠળ કાર્યક્રમ રજૂ કરે છે. ભૂલકણી વહુનું નાટક ને તેના સંવાદો પૂ. માને ખૂબ ગમે છે. સંવાદો રજૂ કરનાર બાલિકાને પૂ. મા ભેટ, પ્રસાદથી નવાજે છે. ફરી એ નાટક રજૂ કરાવે છે. બધા જ બાળકોને પૂ. મા પેન, ડીશ, નોટબુક, ચીકી—ચોકલેટ, બિસ્કીટ, સંતરાનો પ્રસાદ આપે છે. રાત્રે પૂ. શ્રીના પ્રવચનની ડી.વી.ડી. દર્શાવાય છે. આખા દિવસમાં જ્ઞાનસભર પ્રવચનોનું શ્રવણ, નાના બાળકો-દ્વારા રજૂ થયેલ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમનું દર્શન, એકાદશીવ્રતની ઉજવણી ને સૌ ભક્તોના ઈષ્ટ ને આરાધ્ય પૂ. માની સતત સંનિધિ, દર્શન, આશીર્વાદ ને પ્રેરણા પામી સૌ સાચા સ્વર્ગની મોજ સ્વર્ગારોહણમાં માણે છે. તા. ૨૮-૧૨-૨૦૦૫ ની પ્રભાતે આ તીર્થભૂમિમાં શું નવું પીરસાશે તેની ઈતેજારીમાં સૌ ‘વંદન કરું’ પ્રાર્થના કરી શયન કરે છે.

A Letter of Nidhi Bhakta of Panama

Nidhi Bhakta

[This is an e-mail to ADHYATMA from a young girl-Nidhi of PANAMA. She loves Maa and tries to follow satsang even at home. This is published in ADHYAMA because it reflects innocent love and faith in Maa, so badly required in young girls and boys of her age.

—Editor.]

Nidhi Bhakta

I am 14 years old.

Jai Krupalu Maa.

I know Maa when I was in India, from those Days I am Maa's devotee.

Maa helps in the times when I feel confused. Maa Protect me when I stay on home alone. Maa is my best and best friend of the world that I have.

This 31 of May is my birthday.

I only wish that Maa give some happiness, blessings.

When Maa came to Panama last year to do the satsang yatra everybody was so happy. We all enjoyed it. Now we know new things.

I can't Go to satsang now but I do it in my home because Gulab Maa's House is far than mine.

One day my little brother-Garshal dream that Maa come to my house.

Then my mom to dream it.

I feel like Maa will surely come to our house one day if we do more bhakti to Prabhu and Maa.

Thank you from Nidhi.

મનુષ્યને ત્રણ મુખ્ય વસ્તુઓની આવશ્યકતા છે.—
સુખ, શાન્તિ અને આનંદ, જે ક્યાંય બહાર મળતાં
નથી. આત્માની અનુભૂતિ થતાં એ ત્રણે—સાધકને
પોતાનામાંથી પ્રાપ્ત થઈ જાય છે. — યોગેશ્વરજી

શ્રી યોગેશ્વર કૃપા

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

શ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

ફોન : (૦૨૬૧) ૨૨૫૪૯૮૨, ૨૨૫૮૮૦૪

પનામાની બાલિકા નિધિનો પત્ર

તંત્રી

મારું વય ૧૪ વર્ષનું છે. હું માને ભારતમાં હતી ત્યારથી જાણું છું. તે વખતથી હું તેઓની ભક્ત છું. હું જ્યારે પણ ગૂંચવાડામાં હોઉં ત્યારે પૂ. મા મને મદદ કરે છે. જ્યારે ઘરમાં એકલી હોઉં ત્યારે મારી રક્ષા પણ કરે છે. પૂ. મા મારાં આ દુનિયાનાં સૌથી શ્રેષ્ઠ મિત્ર છે.

મારી ઈચ્છા છે કે ૩૧ મી મે મારો જન્મદિન છે. પૂ. મા મને તે દિવસે સુખદ આશીર્વાદ આપે. પૂ. મા ગયા વર્ષે સત્સંગ માટે જ્યારે પનામા આવ્યાં ત્યારે બધાંને ખૂબ આનંદ આવ્યો. ઘણું નવું જાણવા મળ્યું.

શ્રી ગુલાબ માનું ઘર મારા ઘરથી ઘણું દૂર છે એટલે હવે હું તેમને ત્યાં જઈ શક્તી નથી, પણ હું મારા ઘરે પૂ. મા માએ સૂચવ્યા પ્રમાણે કર્યા કરું છું.

એક દિવસ મારા નાના ભાઈ હર્ષદને સ્વપ્ન આવ્યું કે પૂ. મા મારા ઘરે આવ્યાં છે. મારી બાને પણ એવું જ સ્વપ્ન આવ્યું.

મને વિશ્વાસ છે કે જો અમે મા-પ્રભુની વધુ ભક્તિ કરીએ તો પૂ. મા એક દિવસ જરૂરથી અમારા ઘરે પધારશે જ. જય કૃપાલુ મા.

નિધિનો ખૂબ ખૂબ આભાર.

શ્રી શ્રી મા શારદાદેવી

સહુનાં મા-(૯)

(માર્ચ-૨૦૦૬ના અનુસંધાનમાં)

પ્રો. અરુણિકા મનોજ દરૂ

શ્રી મા સાચા અર્થમાં તેમના ભક્તોનાં, શિષ્યોનાં માતા હતાં. તેમનો માતૃસ્નેહ એટલો બધો પ્રબળ હતો કે જે ભક્ત એમની પાસે આવતો, તેનો બધો સંકોચ પળવારમાં દૂર કરી, તેને પોતાનો કરી લેતાં. માતા-પુત્રોના આ દુન્યવી સંબંધમાં લેશમાત્ર માયાનું બંધન કે આકર્ષણ ન હતું. એટલે સંતાનોને માતાજી નારાયણરૂપે જોતાં. માતાજીની દરેક બાબતમાં હાવ-ભાવ કે કાર્યમાં વિશ્વમાતૃત્વ એવું ખીલી ઊઠતું કે પાષાણહૃદયો પણ પીગળી જતાં.

કોઈ શિષ્યની માંદગીના સમાચાર મળે તો માતાજી પોતે રૂપિયો આપીને કોઈને પણ પૂજા ધરાવવાનું કહેતાં. “દીકરા, તમારા પગમાં કાંટો વાગે તો મારી છાતીમાં ભાલો વાગવા જેવું લાગે છે.” જે કોઈ પણ ‘મા’ કહી બોલાવે, તેને પોતાના ચરણોમાં પ્રણામ કરવા દેતાં. તેમની રુચિ ને જરૂરિયાતોનો ખ્યાલ રાખવામાં તેમને પોતાના વિશ્રામ માટે વખત મળતો નહીં. એવે વખતે ગુલાબમા બબડતાં પણ માતાજી કદી ફરિયાદ કરતાં નહીં.

માતાજીનો નિર્વ્યાજ સ્નેહ જાતિ, વર્ણ, વય, ગુણદોષ વગેરેના વિચાર કર્યા વગર સહુ પ્રત્યે અસ્ખલિત વહ્યા કરતો. જે કોઈ તેમની પાસે આવતા, તે બધા તેમને ‘મા’ તરીકે સ્વીકારી લેતાં આ પ્રેમધારા સ્વયંસ્ફુરિત વહેતી. તેને સામાજિક કે કૌટુંબિક કોઈ બંધનો અવરોધી શક્તાં નહીં. એ પ્રેમગંગામાં

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૪૭

તરબોળ થઈ સહુ ભક્તો અને ગ્રામવાસીઓ પોતાની જાતને ધન્ય માનતા. ગંગાના કરતાં વધારે પવિત્ર, જ્યોત્સ્ના કરતાં વધારે નિર્મળ, શ્રીમાના પાવન સ્પર્શે પાપીઓ વિશુદ્ધ બનતા. માને શરણે આવનાર પાપી શી રીતે રહી શકે? શ્રી માની ભાભીઓ, અડોશીપડોશી ઈતર ગ્રામજનો અરે, વેવાઈપક્ષ તરફથી સુદ્ધાં સહુ કોઈ તેમને ‘મા’ તરીકે સ્વીકારતા અને માતાજી પણ સહુને પોતાના જ સંતાનો માનતાં. સ્વામી મહા-દેવાનંદ, પંચાનન ઘોષ, સ્વામી પ્રશાંતાનંદ અને બ્રહ્મચારી રાસબિહારીને તો મા શારદામણિદેવીમાં પોતાની માતાના જ દર્શન થયાં હતાં.

વિવિધ સ્વભાવના ભક્તો આવી માતાજી પાસે જુદી જુદી જાતની માગણી કરતા અને માતાજી કલ્પવૃક્ષની માફક પ્રસન્ન-વદને એ બધી પૂરી કરતાં. ભક્તોનું આ મનમોજીપણું મોટે-ભાગે જયરામવાટીમાં જ ચાલતું. ‘ઉદ્બોધન’માં તો સાધુઓની કડક દૃષ્ટિ ઓળંગીને ગમે તે ભક્ત ગમે ત્યારે માતાજી પાસે જઈ નહોતા શકતા. પણ ગામડામાં માતાજી સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા ભોગવતાં અને ભક્તો છૂટથી તેમને મળી શકતા. પણ એથી જયરામવાટીમાં દીક્ષા લેવા કે દર્શન કરવા આવનારની રહેવા-ખાવાની સગવડ ખુદ માતાજીએ જ સાચવવી પડતી. જે લોકો તેમની મા જગદંબા તરીકે પૂજા કરતા તેમને માટે માતાજી જાતે રસોઈ કરતાં, ચહા પીનાર માટે માતાજી જાતે બીજાને ઘરે દૂધ લેવા જતાં અને શાકભાજી પણ જાતે જઈને આણતાં. કેવો અગાધ, નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ! પોતાના આ સંતાનોની પાસે બેસી તેમને પ્રેમથી ખવડાવતાં અને તેમનો એઠવાડ પણ સાફ કરતાં અને છતાં કંટાળતાં નહીં. એ આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રની કેવી કલ્પના-તીત વાસ્તવિકતા કહેવાય! કોઈનો વાંક હોય તો વઢે પણ

૪૮

અધ્યાત્મ

ખરાં, પણ તેમનો સ્નેહભાવ તેથી ઓછો થતો નહીં. પછી તે ચોરી કરનાર નોકર હોય, ‘શેતુરના ધાડપાડુ’ ગણાતો મુસ્લિમ અમજાદ હોય, શેરીનો ભંગિયો હોય કે બાળવિધવાના પ્રેમમાં પડેલો બદનામ શિક્ષિત યુવક હોય. સહુને વશ કરવા તેમની પાસે એક જ સબળ શસ્ત્ર હતું તે તેમનું અગાધ માતૃવાત્સલ્ય! અમજાદથી તો લોકો ડરતા, બીજાં ગામોમાં તે ચોરી, લૂંટ કરતો, પણ માતાજીનો તે એકનિષ્ઠ ભક્ત બની ગયો હતો. તેની ધાકને કારણે જયરામવાટી સુરક્ષિત હતું. માતાજીના સ્નેહભાવે તેની તબિયત સુધરી ગયેલી. તે ઠાકુર માટે ક્યારેક કેળાં જેવો પ્રસાદ પણ લાવતો અને માતાજીની માંદગીમાં ડોક્ટરે તેમને અનનાસ ખાવાનું કહેલું તે અમજાદ જાતે બધે તપાસ કરીને મેળવી લાવેલો.

માતાજી પાસેથી દીક્ષા લીધેલો પાસેના ગામનો પૈસાદાર કુટુંબનો યુવક પોતાના નજીકના સંબંધી બાળવિધવાના પ્રેમમાં પડેલો. તેની આ કલંકકથા જાણવા છતાં માતાજીએ તેને પોતાની પાસે આવતા રોક્યો ન હતો. પણ એકવાર એ પેલી વિધવાને લઈને આવ્યો ત્યારે માતાજીએ તેની સાથે દીકરી જેવો સ્નેહપૂર્ણ વ્યવહાર તો કર્યો છતાં પોતાના દીકરાને કુમાર્ગે ચઢાવવા માટે વઢવા પણ ખરાં અને ભવિષ્યમાં સાવધાન રહેવા કહ્યું.

કોઆલપાડાનો આશ્રમ તે વખતે સ્વદેશી ચળવળનું કેન્દ્ર હતું. જપ-ધ્યાન તથા પૂજાપાઠ કરતાં ત્યાં કાંતવા-વણવાનું કામ તથા ચળવળ પર વધારે ભાર મૂકાતો. તેથી આશ્રમ પર પોલીસની કડક નજર રહેતી. રાજકીય ચળવળને દબાવી દેવા માટે સરકારે બધે જ પોલીસની કડક વ્યવસ્થા રાખી હતી. તે પોલીસો આશ્રમમાં માણસોની અવરજવર પર નજર રાખતા પણ માતાજીને માનની દૃષ્ટિથી જોતા. તેથી માતાજીને તકલીફ

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૪૯

ન પડે તેવો વિચાર કરી દેખરેખમાં ઢીલું મૂકતા. એક વાર પોલીસ ત્યાંની સ્ત્રીઓને પકડી લઈ ગઈ. એ જાણી માતાજી અશાંત થઈ ગયેલાં. પણ પાછળથી સ્ત્રીઓને છોડી મુકવામાં આવી જાણી શાંત થયાં. નહીં તો આખી રાત તેઓ ઊંઘી ન શકત. આવો માતૃવત્સલ તેમનો સ્વભાવ હતો.

પૂ. ગાંધીજીની ચરખા ચળવળ શરૂ થઈ તે પહેલાં જ શ્રીમાએ કહેલું કે ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની આવી અને ચરખો ચાલ્યો ગયો. લોકો આળસુ થઈ ગયા. દેશની માઠી દશા જોઈ આ જગતજનનીનું દૃઢ્ય પીગળી જતું અને આંખમાં આંસુ આવી જતાં.

સન ૧૯૧૨ ના ૧૬ મી ઓક્ટોબરે દુર્ગાપૂજાની મહા-અષ્ટમીને દિવસે બેલુરમઠમાં ત્રણસો ભક્તોએ માતાજીને પ્રણામ કર્યા અને શ્રી માએ ખાટલા પર પગ ઝુલાવતા બેસીને આશીર્વાદ આપ્યા હતા. એ ઘટના પરથી માતાજીની ‘મા’ તરીકેની લોકપ્રિયતાનો સહેજે ખ્યાલ આવે. શ્રીમાએ એકવાર કહેલું કે બેલુરમાં મન હંમેશા ધ્યાનમગ્ન રહેતું. આવી દુર્ગાપૂજા વખતે એકવાર સ્વામી બ્રહ્માનંદે એકસો આઠ કમળોવડે માતાજીની ચરણપૂજા કરી હતી. ૧૯૧૬ માં દુર્ગાપૂજા વખતે ભક્તો પ્રસાદ લેવા બેસે તે સમયે વરસાદની તૈયારી જોઈ શ્રીમાને ચિંતા થઈ. તેમણે દુર્ગાનામજપ કર્યા અને વરસાદ રોકાઈ ગયેલો.

માતાજી પ્રત્યેક સંતાનનું ગમતું—અણગમતું જાણી લઈ તે પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરતાં. સહુને એમ જ લાગતું કે શ્રી મા તેમનું જ ધ્યાન રાખે છે. સહુને ભાવતી વાનગી જાણી લઈ તે પ્રમાણે માતાજી તેમને તે પીરસતાં. વણકહી ઈચ્છાઓ દિવ્યદષ્ટિથી જાણીને સંતોષતાં. એક ભક્તની લાંબા સમયથી ઈચ્છા હતી કે

૫૦

અધ્યાત્મ

માતાજીની થાળીમાંનો પ્રસાદ મેળવે. પણ માતાજી તો સહુને ખવડાવે પછી ખાય એટલે એવો અવસર કોઈને મળતો નહીં. પણ તે દિવસે એ સાધુ અચાનક માતાજી ખાતાં હતાં ત્યારે ત્યાં આવી પહોંચ્યો. એટલે માતાજીએ તેની એ ઈચ્છા પૂર્ણ કરી. એક ભક્તની ઈચ્છા માતાજીની થાળીમાંનો થોડો ભાત સૂકવી, પ્રસાદી તરીકે સાથે લઈ જવાનો હતો તો માતાજીએ થોડો ભાત તેને માટે ખાસ રાખી મૂક્યો. તે સૂકવવા મૂકીને ભક્ત ઊંઘી ગયો ત્યારે કાગડા તેમાં ચાંચ ન મારે માટે બપોરે વિશ્રામ કરવાનું છોડી, માતાજી ત્યાં જ જાગતાં બેસી રહ્યાં અને તે રીતે તે ભક્તની ઈચ્છા પૂર્ણ કરી.

અદોષદૃષ્ટા મા

ભક્તોના દોષ જાણવા છતાં માતાજી તેમને પ્રેમથી ક્યારેય વંચિત રાખતાં નહીં. તેઓ કહેતાં : “મારો દીકરો ધૂળમાં રમે તો મારે એને સાફસૂફ કરીને ખોળામાં લેવો જ પડેને!” શ્રી મા પાસે હજારો ભક્ત પોતાના પાપના બોજા લઈ આવતા. તેમના સ્પર્શે તેમનાં પાપ માતાજીમાં પ્રવેશતાં અને માતાજીના ચરણમાં પુષ્કળ બળતરા તેથી થતી. વારંવાર ગંગાજળથી શ્રી મા ઘૂંટણ સુધી પગ ધોતાં, છતાં ક્યારેક એ બળતરા શમતી નહીં. તેમને તેથી ક્યારેક પેટમાં દુઃખતું તો ક્યારેક શારીરિક બીમારી પણ આવતી. છતાં માતાજી ક્યારેય કોઈને પણ એ માટે ના નહોતા કહી શકતાં. અરે, એકવાર તો એક ભક્તે પોતાને શ્રી મા લાંબો સમય સુધી યાદ રાખે તે માટે તેમના પગનો અંગૂઠો એવા જોરથી દબાવેલો કે માતાજી ચીસ પાડી ઊઠેલાં! એક સ્ત્રી ભક્તે તો એવા જ હેતુથી માતાજીના પગનો અંગૂઠો કરેલો. આવા ભક્તોનો ત્રાસ પણ માતાજી સહી લેતાં અને અન્ય ભક્તો સાથેની વાતચીતમાં આ વાત હસતાં હસતાં સ્વમુખે કહેતાં.

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૫૧

માતાજી હંમેશાં પોતાની પાસે આવનારની સગવડનો ખૂબ ખ્યાલ રાખતાં. એક વાર એક ભક્ત પરિવાર દૂરથી આવેલું. જતી વખતે તેઓ તેમનો ટુવાલ તથા સાડી ભૂલી ગયેલાં. માતાજીએ માણસને દોડાવીને તેમને એ ચીજો પહોંચાડેલી. અન્યની આવી નાની નાની ચિંતાઓ પણ શ્રી મા કરતાં. એક વાર એક ભક્તની માંદગીમાં, પોતાની માંદગી માટે ખાસ કલકત્તાથી આણેલા દાડમને, અન્ય ભક્તજનોની અનિચ્છા છતાં આપી દીધેલું. સેવકો જાણે કે માતાજી પોતાની પાસે હોય તે વસ્તુનું છૂટે હાથે દાન કરતાં. એટલે દાડમનો ટોપલો સેવકે પોતાની પાસે રાખેલો. સેવકની નામરજી છતાં માતાજીએ એ બીમારને દાડમ આપ્યું ત્યારે જ જંખ્યાં. પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધ વખતે વચ્ચનો દુકાળ હતો છતાં માતાજીએ જરૂરિયાતવાળા એક ભક્તને પોતાની પાસેનું નવું વસ્ત્ર આપી દીધેલું!

પશુપ્રેમ

માતાજીનો પશુપ્રેમ પણ અગાધ હતો. રાધુની બિલાડીનું પણ તેઓ ધ્યાન રાખતાં. રાધુએ એક બિલાડી પાળેલી. બ્રહ્મચારી જ્ઞાન તેને મારતા પણ માતાજીએ એક વાર કહ્યું : “જ્ઞાન જોજે, બિલાડીને મારતો નહીં. એમની અંદર પણ હું જ છું.” અને જ્ઞાને તે પછી બિલાડીને મારવાનું બંધ કર્યું. એક વાર બિલાડીએ વરંડાપર જમતાં માણસના પાણીના પ્યાલામાં ત્રણ વાર મોં નાંખ્યું ત્યારે પાગલીમામીને બિલાડીને મારતાં રોકી શ્રીમાએ કહ્યું ચૈત્ર માસમાં એને તરસ લાગી હશે અને તરસ્યાને પાણી પીતાં ન રોકાય. એક ભક્તે ગાય આપેલી. તેના વાછરડાની પીડા વખતે માતાજીએ તેને પંપાળી પંપાળીને શાંત કરેલી. પોપટ ગંગારામની પાસે શ્રી મા રામનામ બોલાવતાં અને તેના ખાવાપીવાની પણ જાતે કાળજી રાખતાં. માતાજી

૫૨

અધ્યાત્મ

આમ દેખીતી રીતે જોઈએ તો ગામડા ગામની અબુધ અભણ સ્ત્રી છતાં તેમની સમજણ ઉચ્ચ કક્ષાની. સિંહવાહિની માતાને પરંપરા પ્રમાણેનો બકરાનો બલિ ન ચઢાવતાં, રસગુલ્લાં ધરાવીને ગ્રામજનોને તેનો પ્રસાદ આપેલો. સહુને આનંદથી તે પ્રસાદ આરોગતાં જોઈને માતાજી ખૂબ રાજી થયેલાં.

(ક્રમશઃ)

ધ્યાનની આવશ્યકતા કેવળ ત્યાગીઓ ને વિરક્તોને જ છે એવું નથી સમજવાનું. કેટલાકનું એવું મંતવ્ય છે કે જે સંસારની બાહ્ય પ્રવૃત્તિઓનો પરિત્યાગ કરીને એકાંતમાં વસતા હોય તેમને જ ધ્યાનની આવશ્યકતા છે, આ મંતવ્ય ખોટું છે. ધ્યાનની આવશ્યકતા હરેક માનવને છે—પછી ભલે તે સંસારમાં રહે કે વિજનમાં વસે. કોઈ પણ ક્ષેત્રમાં સફળતાની યાવી ધ્યાન કે એકાગ્રતામાં રહેલી છે, તે યાદ રહે. —યોગેશ્વરજી

આ દિવસો પણ ચાલ્યા જશે.

*** સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન ***

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્સ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,
મોરબી-૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨.

‘પ્રકાશના પંથે’—સ્વરૂપ અને સિદ્ધિ

પ્રો. મનોજ દર

શી શી સંભારું ને શી શી પૂજું પુણ્ય વિભૂતિઓ,
પુણ્યાત્માના ઊંડાણો તો આભ જેવાં અગાધ છે.

પૂજ્ય યોગેશ્વરજી વીસમી સદીની મહાન વિભૂતિઓમાંના એક છે. એમની પ્રતિભા અને એમનું વ્યક્તિત્વ અનેક ક્ષેત્રોમાં વિસ્તરેલું છે, જેનો સંપૂર્ણ ક્યાસ કાઢવો અશક્ય છે. એમણે આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રે શકવર્તી કાર્ય કર્યું છે. પરંતુ એમનું સમસ્ત કાર્ય શબ્દબ્રહ્મ કે શબ્દજ્યોતિને નિરંતર પૃથ્વીપટે પ્રગટાવવાનું રહ્યું છે. જેથી ભાવકો એના સુભગ દર્શન સેવી આત્મકલ્યાણને માર્ગે વિચરવાની પ્રેરણા પ્રાપ્ત કરે. એમના આ માનવ-કલ્યાણના ‘મિશન’નો એક અંશ તે સાહિત્યનું ક્ષેત્ર છે. એમની સમગ્ર પ્રતિભાનું ઓજસ વિરાટ ક્ષેત્રમાં પ્રવર્તેલું છે અને તેનો અતિ સમૃદ્ધ આવિષ્કાર સાહિત્યના ક્ષેત્રમાં થયેલો છે. આજીવન એમણે દિવ્યા વાકને ઋતુના સૌંદર્યથી મઠી રસાન્વિત સ્વરૂપે અવતીર્ણ કરી છે. એમના સાહિત્યસર્જનના પુરુષાર્થમાં સાહિત્ય અને અધ્યાત્મ એવા અવિભાજ્ય સંબંધે સંલગ્ન છે કે એક-બીજાથી એને યથાર્થ રીતે, સ્વતંત્રરૂપે મૂલવી ન શકાય. તેઓ કવિ, વાર્તાકાર, નવલકથાકાર, ચરિત્રકાર, નિબંધકાર, પત્ર-લેખક, પ્રવાસલેખક, અનુવાદક, ચિંતક સાધક અને સમર્થ વક્તા છે. વિષય, અભિગમ, શૈલી અને કલ્પનાની દૃષ્ટિએ એમના સર્જનમાં અદ્ભુત વૈવિધ્ય છે. એમની ૯૮ જેટલી પ્રગટ અને ૫૦ થી વિશેષ અપ્રગટ કૃતિઓ જોતાં લાગે છે કે ગુજરાતીમાં કોઈ સંતે આટલું વિપુલ સાહિત્યક્ષેત્રનું ખેડાણ કર્યું

હોય એવું એક માત્ર ઉદાહરણ પૂ. યોગેશ્વરજીનું છે. સંતો, મહંતો, ઉપદેશકોએ યોગ, અધ્યાત્મ, ચિંતન આદિ ક્ષેત્રે લેખનકાર્ય કર્યું છે પણ યોગેશ્વરજીએ સાહિત્યને પણ પોતાની અક્ષરસાધનાનું કેન્દ્ર બનાવ્યું છે. એમાં શિરમોર જેવી છે એમની બૃહદ્ આત્મકથા ‘પ્રકાશના પંથે’ તેના સ્વરૂપ કે તેની સિદ્ધિ વિશે બોલતાં પણ મને કાલિદાસની મૂંઝવણ યાદ આવે છે—એક નાના હોડકાથી સમુદ્રતરણનું સાહસ ખેડું છું.

સંત સાહિત્યકાર

પૂ. યોગેશ્વરજીનું સંત હોવાપણું અને સાહિત્યકાર હોવાપણું સંલગ્નરૂપે વિકસ્યું છે. સાહિત્ય અને અધ્યાત્મ કે સાહિત્ય અને તત્ત્વજ્ઞાન એકબીજાના વિરોધી નથી. ઋષિમુનિઓએ રચેલાં ઉપનિષદ્ એનો ઉત્તમ દાખલો છે અખો અને સુન્દરમ્ જેવા કવિઓએ તત્ત્વજ્ઞાનને કાવ્યમાં વણી લીધું છે. એટલે ‘પ્રકાશના પંથે’નું મૂલ્યાંકન સંતના આત્મચરિત્ર તરીકે કરવું ઘટે. આટલું વિપુલવાક્ય સર્જનાર એક મહાન સાધક એક બૃહદ્ આત્મકથા લખે છે એટલે એ વિશિષ્ટ પ્રકારની અવશ્ય હોવાની. આવી બૃહદ્કાય કૃતિમાં સ્વરૂપમાં શિથિલતા પ્રવેશવાનો સંભવ રહે પરંતુ અહીં એના સમસ્ત આકારમાં ક્યાંય સુગ્રથિતતાનો અભાવ નથી. બીજી એક બાબત તરત ધ્યાન પર આવે છે કે એમના ઈતર વાક્યની જેમ જ આ ‘પ્રકાશના પંથે’ આત્મકથા રસાળ અને રસાન્વિત બનીને આપણને આકર્ષે છે. De quincey એ સાહિત્યના Literature of power અને Literature of Knowledge એમ બે પ્રકાર ગણાવ્યા છે. ‘પ્રકાશના પંથે’ વાંચતા સતત What next જેવો ભાવ થતાં આપણને વાંચના પ્રવાહમાં ઘસડી જાય છે એ દર્શાવે છે કે એમની આત્મકથા De quincey એ ગણાવેલા બંને પ્રકારના અંશો ધરાવે છે.

જુલાઈ : ૨૦૦૬

૫૫

પૂ. યોગેશ્વરજીનું બૃહદ્ આત્મચરિત્ર એમના જીવનનું ભાગનું જ બની રહે છે કારણ કે ૧૯૭૬ માં પ્રસિદ્ધ થયેલી આ આત્મ-કથામાં ૧૯૬૪ સુધીની વિગતવાર ઘણી સામગ્રી સાંપડે છે; એના અનુસંધાનમાં બાકીનાં વર્ષોની કથા પ્રમાણમાં સંક્ષિપ્ત છે. એમનાં વિદેશમાં થયેલાં ભારતીય સંસ્કાર સંસ્કૃતિ પ્રસાર-પ્રવૃત્તિ વિશે આ આત્મકથામાં કાંઈ ઉપલબ્ધ થતું નથી. એ માટે તો પૂ. મા રચિત 'યોગેશ્વર કથામૃત' પર જ આધાર રાખવો પડે. આત્મકથાનું સ્વરૂપ જ એવું છે કે એમાંથી આપણને લેખકના જીવનના અંત સુધીની કથા મળતી નથી એટલે તો ડબલ્યું એચ. ડન કહે છે કે The true autobiography, however, is but a torso. કારણ કે એમાં જન્મ અને મૃત્યુની વિગત આવી શકતી નથી આમ છતાં જોનસન કહે છે તેમ Every man's life should be best written by himself—પોતાની જીવનકથા વ્યક્તિ જાતે જ લખી શકે. એ રીતે પૂ. યોગેશ્વરજી પાસેથી જ આપણે એમની બૃહદ્ સ્વજીવનકથા મળે એ વિરલ ઘટના છે. ઈન્દુલાલ યાજ્ઞિક અને મોરારજી દેસાઈની પણ બૃહદ્ આત્મકથા છે પણ તેમનું મોટાભાગનું ક્ષેત્ર રાજ-કારણ છે. પૂ. યોગેશ્વરજીની સંત તરીકેની આત્મકથાના ઉપ-લક્ષ્યમાં હાલ તુરત તો ત્રણેક આત્મકથા સંભારી શકાય છે. દયાનંદ સરસ્વતીની જેમ તેમ પ્રાપ્ત થયેલી ૧૬ પાનામાં સમા-વેશ પામેલી આત્મકથા યોગાનંદ પરમહંસની Autobiography of a yogi અને દિલીપકુમાર રોય અને ઈન્દિરાદેવીજીની સંયુક્ત આત્મકથા 'Pilgrims of the stars.' પણ આ બંને મૂળ અંગ્રેજીમાં લખાયેલી છે જેમાંથી Autobiography of a yogi એ 'યોગી કથામૃત'રૂપે ગુજરાતીમાં અનુવાદિત થયેલી છે. આમ કોઈ સંતની ગુજરાતીમાં લખાયેલી બૃહદ્ આત્મકથા

૫૬

અધ્યાત્મ

તરીકે આપણી પાસે પૂ. યોગેશ્વરજીની આ 'પ્રકાશના પંથે' જ ઉપલબ્ધ થાય છે. નામ જ દર્શાવે છે તેમ પુણ્યપ્રકાશના પંથે જવા માટે પ્રભુજીના અધ્યાત્મજીવનના આવિષ્કારરૂપે મળેલ આ એક અનુપમ ઉપહાર છે. પરંતુ એની જોઈએ તેટલી નોંધ નથી લેવાઈ કારણ કે આપણે ચરિત્રસાહિત્ય તરફ લક્ષ આપતા નથી અને બીજું એ કે પ્રભુજીએ સ્વજીવનની કથાને સીમિત વર્તુળમાં રાખી છે અને એમના અનુયાયીઓએ પણ એવું જ વલણ રાખ્યું છે પણ આ કથા જીવનની અનેક ગતિવિધિઓને સમાવતી એક અત્યંત પ્રભાવક અને પ્રેરક જીવન ભાથું બની રહે છે. એક વસ્તુ સ્પષ્ટ છે કે જેનું જીવન સમૃદ્ધ તેની સ્વ-ચરિત્રકથા સમૃદ્ધ. એ સમૃદ્ધિ એના બૃહદ્ આકારમાં પૂરા સંતુલિત નિરૂપણમાં અહીં પરિણમી છે.

(ક્રમશઃ)

✽ અખિલ ભારત યોગાસન સ્પર્ધા ✽

૨૦૦૬ ના ઓગસ્ટની તા. ૧૯ થી ૨૧ ત્રણ દિવસની અખિલ ભારત યોગાસન સ્પર્ધા—અંબાજી ખાતેના સ્વર્ગા-રોહણમાં યોજવામાં આવનાર છે આ સ્પર્ધામાં ભારતનાં જુદા જુદા રાજ્યોમાંથી વિવિધ વયગ્રૂપના આસરે ૩૦૦ જેટલા સ્પર્ધકો ભાગ લેશે.

આ સ્પર્ધાના વિજેતાઓ જાન્યુ—૨૦૦૭ માં યોજનાર આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પર્ધામાં ભારતનું પ્રતિનિધિત્વ કરશે. મા સર્વેશ્વરી અને ગુરુદેવ શ્રી યોગેશ્વરજીના આશીર્વાદ આ આયોજન માટે સાંપડેલ છે. —સો વક ટ્રસ્ટી.